TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2025 m. gruodžio 18 d.*

„Apeliacinis skundas – Bendroji prieglobsčio ir imigracijos politika – Reglamentas (ES) 2019/1896 – Europos Sąjungos išorės sienų integruotas valdymas – Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgos – Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra (*Frontex*) – *Frontex* pareigos užtikrinti pagrindinių teisių apsaugą – Priverstinio apgręžimo („pushback“) į trečiąją valstybę Egėjo jūros regione praktika – *Frontex* deliktinė atsakomybė – Reali ir tikra žala – Įrodinėjimo pareiga – Veiksminga teisminė gynyba – *Prima facie* įrodymas – Europos Sąjungos Bendrojo Teismo pareiga ištirti bylą“

Byloje C-136/24 P

dėl 2024 m. vasario 19 d. pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 56 straipsnį pateikto apeliacinio skundo

Alaa Hamoudi, iš pradžių atstovaujamas *avvocato* F. Gatta, vėliau – *avvocato* F. Gatta ir *professeure* A. Musco Eklund, padedamų *experte* J. De Coninck,

apeliantas,

dalyvaujant kitai proceso šaliai:

Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūrai (Frontex), iš pradžių atstovaujamai C. Carroll ir R.-A. Popa, padedamų *avocat* B. Wägenbaur, vėliau – H. Caniard, C. Carroll ir R.-A. Popa, padedamų *avocat* B. Wägenbaur,

atsakovei pirmojoje instancijoje,

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotojas T. von Danwitz, kolegijų pirmininkai F. Biltgen, K. Jürimäe, L. Arastey Sahún, I. Ziemele, J. Passer, O. Spineanu-Matei, teisėjai S. Rodin, D. Gratsias, M. Gavalec, Z. Csehi ir B. Smulders (pranešėjas),

generalinis advokatas R. Norkus,

posėdžio sekretorė C. Strömholm, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2025 m. vasario 4 d. posėdžiui,

* Proceso kalba: anglų.

susipažinęs su 2025 m. balandžio 10 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Apeliaciniu skundu A. Hamoudi prašo panaikinti 2023 m. gruodžio 13 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo nutartį *Hamoudi / Frontex* (T-136/22, EU:T:2023:821, toliau – skundžiama nutartis), kuria šis teismas atmetė SESV 268 straipsniu grindžiamą ieškinį dėl žalos, kurią A. Hamoudi patyrė dėl Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros (*Frontex*) padarytų Europos Sąjungos teisės pažeidimų, susijusių su išsiuntimo iš šalies priemonėmis, kurių Graikijos valdžios institucijos ėmėsi jo atžvilgiu, atlyginimo.

Teisinis pagrindas

Reglamentas (ES) 2019/1896

2 2019 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2019/1896 dėl Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgų, kuriuo panaikinami reglamentai (ES) Nr. 1052/2013 ir (ES) 2016/1624 (OL L 295, 2019, p. 1), 2, 3, 24, 81 ir 103 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(2) Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienų valdymo agentūra buvo įsteigta [2004 m. spalio 26 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 2007/2004, įsteigiančiu Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienų valdymo agentūrą (OL L 349, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 349)]. 2005 m. gegužės 1 d. pradėjusi vykdyti jai pavestas užduotis, ji sėkmingai padėjo valstybėms narėms įgyvendinti operacinius išorės sienų valdymo aspektus, vykdydama bendras operacijas ir teikdama skubią pasienio pagalbą, atlikdama rizikos analizę, keisdamasi informacija, palaikydama santykius su trečiosiomis valstybėmis ir grąžindama grąžinamus asmenis;

(3) Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienų valdymo agentūra buvo pervadinta Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra <…>, kuri paprastai vadinama *Frontex*, o jos užduotys buvo išplėstos, kartu užtikrinant visišką visos jos veiklos ir procedūrų tęstinumą. Pagrindinės [*Frontex*] užduotys turėtų būti: parengti techninę ir veiklos strategiją, kaip Europos integruoto sienų valdymo daugiametės strateginės politikos ciklo įgyvendinimo dalį; prižiūrėti, kad sienų kontrolė prie išorės sienų būtų veiksminga; atlikti rizikos analizę ir pažeidžiamumo vertinimą; teikti didesnę techninę ir operacinę pagalbą valstybėms narėms ir trečiosioms valstybėms vykdant bendras operacijas ir teikiant skubią pasienio pagalbą; užtikrinti praktinį priemonių vykdymą susidarius tokiai situacijai, dėl kurios reikia imtis skubių veiksmų prie išorės sienų; teikti techninę ir operacinę pagalbą, atliekant nelaimės jūroje ištiktų asmenų paieškos ir gelbėjimo operacijas, bei organizuoti, koordinuoti ir vykdyti grąžinimo operacijas bei grąžinimo pagalbą;

<…>

(24) išplėstos [*Frontex*] užduotys ir kompetencija turėtų atitikti sustiprintas pagrindinių teisių apsaugos priemones, didesnę atskaitomybę ir atsakomybę, visų pirma už tai, kaip statutiniai darbuotojai naudojasi vykdomaisiais įgaliojimais;

<…>

(81) [*Frontex*], visapusiškai gerbdama pagrindines teises ir nedarydama poveikio valstybių narių atsakomybei už sprendimų grąžinti priėmimą, valstybėms narėms turėtų teikti techninę ir operacinę pagalbą vykstant grąžinimo procesui, įskaitant trečiųjų valstybių piliečių tapatybės nustatymą ir kitą prieš grąžinimą ir su grąžinimu susijusią valstybių narių vykdomą veiklą. Be to, [*Frontex*], bendradarbiaudama su atitinkamų trečiųjų valstybių institucijomis, turėtų padėti valstybėms narėms gauti grąžinimui skirtus kelionės dokumentus;

<…>

(103) šiuo reglamentu gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi ES sutarties 2 ir 6 straipsniais ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (toliau – Chartija) pripažintų principų, visų pirma pagarbos žmogaus orumui, žmogaus teisės į gyvybę, kankinimo ir nežmoniško ar žeminančio elgesio arba baudimo uždraudimo, prekybos žmonėmis draudimo, teisės į laisvę ir saugumą, teisės į asmens duomenų apsaugą, teisės susipažinti su dokumentais, teisės į prieglobstį ir teisės į apsaugą nuo perkėlimo ir išsiuntimo, negrąžinimo, nediskriminavimo ir vaiko teisių[.]“

3 Šio reglamento 1 straipsnyje „Dalykas“ nustatyta:

„Šiuo reglamentu įsteigiamos Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgos, skirtos Europos integruotam sienų valdymui prie išorės sienų užtikrinti, kad būtų galima veiksmingai ir visapusiškai laikantis pagrindinių teisių valdyti tas sienas ir padidinti Sąjungos grąžinimo politikos veiksmingumą.

Šiuo reglamentu siekiama spręsti su migracija susijusius sunkumus ir galimus būsimus iššūkius bei grėsmes prie išorės sienų. Juo užtikrinamas aukšto lygio vidaus saugumas Sąjungoje visapusiškai gerbiant pagrindines teises kartu užtikrinant laisvą asmenų judėjimą Sąjungoje. Juo prisidedama nustatant tarpvalstybinius nusikaltimus prie išorės sienų, užkertant jiems kelią ir su jais kovojant.“

4 Minėto reglamento 4 straipsnyje „Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgos“ nurodyta:

„Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgas sudaro už sienų valdymą atsakingos nacionalinės valstybių narių institucijos, įskaitant pakrančių apsaugos tarnybas tiek, kiek jos vykdo sienų kontrolės užduotis, už grąžinimą atsakingos nacionalinės institucijos ir [*Frontex*].“

5 To paties reglamento 5 straipsnio „[*Frontex*]“ 3 ir 4 dalyse nustatyta:

„3. Siekdama užtikrinti darnų Europos integruotą sienų valdymą, [*Frontex*] sudaro palankesnes sąlygas su išorės sienų valdymu susijusių Sąjungos priemonių, visų pirma [2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/399 dėl taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Sąjungos kodekso (Šengeno sienų kodeksas) (OL L 77, 2016, p. 1)] priemonių, taikymui bei didina jo veiksmingumą ir sudaro palankesnes sąlygas su grąžinimu susijusių Sąjungos priemonių taikymui bei didina jo veiksmingumą.

4. [*Frontex*] prisideda prie nuolatinio ir vienodo Sąjungos teisės aktų, įskaitant Sąjungos *acquis* pagrindinių teisių srityje, visų pirma Chartiją, taikymo prie išorės sienų. Jos įnašas taip pat apima keitimąsi gerąja praktika.“

6 Reglamento 2019/1896 7 straipsnis „Atsakomybės pasidalijimas“ suformuluotas taip:

„1. Europos sienų ir pakrančių apsauga Europos integruotą sienų valdymą įgyvendina kaip [*Frontex*] ir už sienų valdymą atsakingų nacionalinių institucijų, įskaitant pakrančių apsaugos tarnybas tiek, kiek jos vykdo jūrų sienų stebėjimo operacijas ir bet kurias kitas sienų kontrolės užduotis, pasidalijamąją atsakomybę. Valstybėms narėms tenka pagrindinė atsakomybė už savo išorės sienų ruožų valdymą.

<…>

4. [*Frontex*] remia su išorės sienų valdymu susijusių Sąjungos priemonių taikymą ir sprendimų grąžinti vykdymą, pastiprindama, vertindama ir koordinuodama valstybių narių veiksmus bei teikdama techninę ir operacinę pagalbą tų priemonių įgyvendinimo srityje ir grąžinimo klausimais. [*Frontex*] neremia jokių su kontrole prie vidaus sienų susijusių priemonių ir nedalyvauja jokioje su ja susijusioje veikloje. [*Frontex*] visapusiškai atsako ir yra atskaitinga už visus savo priimtus sprendimus ir bet kokią veiklą, už kurią pagal šį reglamentą jai tenka išimtinė atsakomybė.

<…>“

7 Šio reglamento 10 straipsnyje „[*Frontex*] užduotys“ nustatyta:

„1. [*Frontex*] vykdo šias užduotis:

a) stebi migracijos srautus ir atlieka rizikos analizes visais integruoto sienų valdymo aspektais;

b) stebi valstybių narių operacinius poreikius, susijusius su grąžinimų įgyvendinimu, be kita ko, rinkdama operacinius duomenis;

<…>

e) stebi, ar jai vykdant bet kurią veiklą prie išorės sienų ir vykdant grąžinimo operacijas laikomasi pagrindinių teisių;

<…>

g) padeda valstybėms narėms tomis aplinkybėmis, kai prie išorės sienų reikia didesnės techninės ir operacinės pagalbos, koordinuodama ir organizuodama bendras operacijas, atsižvelgdama į tai, kad kai kuriais atvejais tai gali būti susiję su ekstremaliosiomis humanitarinėmis situacijomis ir gelbėjimu jūroje pagal Sąjungos ir tarptautinę teisę;

<…>“

8 Minėto reglamento 36 straipsnio „[*Frontex*] veiksmai prie išorės sienų“ 2 dalyje numatyta:

„[*Frontex*] organizuoja tinkamą techninę ir operacinę pagalbą priimančiajai valstybei narei ir, veikdama pagal atitinkamą Sąjungos ir tarptautinę teisę, įskaitant negrąžinimo principą, gali imtis vienos arba daugiau iš šių priemonių:

a) koordinuoti bendras vienos arba daugiau valstybių narių operacijas ir siųsti nuolatinį korpusą ir techninę įrangą;

b) organizuoti skubią pasienio pagalbą ir siųsti nuolatinį korpusą ir techninę įrangą;

<…>

e) vykdant šios dalies a, b ir c punktuose nurodytas operacijas ir pagal [2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 656/2014, kuriuo nustatomos išorės jūrų sienų stebėjimo vykdant Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienų valdymo agentūros koordinuojamą operatyvų bendradarbiavimą taisyklės (OL L 189, 2014, p. 93)] bei tarptautinę teisę teikti valstybėms narėms ir trečiosioms valstybėms techninę ir operacinę pagalbą, padedant vykdyti nelaimės jūroje ištiktų asmenų paieškos ir gelbėjimo operacijas, kurių gali prireikti sienų stebėjimo operacijų jūroje metu;

<…>“

9 To paties reglamento 37 straipsnyje „Bendrų operacijų ir skubios pasienio pagalbos prie išorės sienų inicijavimas“ nustatyta:

„1. Valstybė narė gali prašyti [*Frontex*] pradėti bendras operacijas, kad būtų galima kovoti su kylančiais sunkumais, įskaitant neteisėtą imigraciją, esamas arba būsimas grėsmes prie jos išorės sienų ar tarpvalstybinius nusikaltimus, arba teikti didesnę techninę ir operacinę pagalbą, kai ji vykdo savo su išorės sienų kontrole susijusias pareigas. Pateikdama tokį prašymą valstybė narė taip pat gali nurodyti aptariamai bendrai operacijai reikalingų operacinių darbuotojų, įskaitant, priklausomai nuo to, kas taikytina, tų darbuotojų, kurie turi vykdomuosius įgaliojimus, profilius.

2. Su konkrečiais ir neproporcingais sunkumais susiduriančios valstybės narės prašymu, ypač jei prie išorės sienų perėjimo punktų atvyksta daug į tos valstybės narės teritoriją be leidimo patekti bandančių trečiųjų valstybių piliečių, [*Frontex*] tos priimančiosios valstybės narės teritorijoje ribotą laikotarpį gali teikti skubią pasienio pagalbą.

3. Vykdomasis direktorius įvertina, patvirtina ir koordinuoja valstybių narių pateiktus pasiūlymus dėl bendrų operacijų ar skubios pasienio pagalbos teikimo. Prieš vykdant bendras operacijas ir teikiant skubią pasienio pagalbą atliekama išsami, patikima ir naujausiais duomenimis pagrįsta rizikos analizė, kuria remdamasi [*Frontex*], atsižvelgdama į išorės sienos ruožams suteiktą poveikio lygį pagal 34 straipsnį ir turimus išteklius, gali nustatyti pasiūlytų bendrų operacijų ir skubios pasienio pagalbos pirmumo tvarką.

<…>“

10 Reglamento Nr. 2019/1896 38 straipsnyje „Bendrų operacijų veiklos planai“ nurodyta:

„1. Rengiant bendrą operaciją, vykdomasis direktorius, bendradarbiaudamas su priimančiąja valstybe nare, parengia techninės įrangos, darbuotojų ir reikalingų darbuotojų, įskaitant, priklausomai nuo to, kas taikytina, tų darbuotojų, kurie turi vykdomuosius įgaliojimus, kuriems taikomas reikalavimas turėti leidimą pagal 82 straipsnio 2 dalį, profilių sąrašą. <…>

2. Vykdomasis direktorius parengia prie išorės sienų vykdytinų bendrų operacijų veiklos planą. Vykdomasis direktorius ir priimančioji valstybė narė, glaudžiai ir laiku konsultuodamiesi su dalyvaujančiosiomis valstybėmis narėmis, susitaria dėl veiklos plano, kuriame išsamiai išdėstomi organizaciniai ir procedūriniai bendros operacijos aspektai.

3. Veiklos planas [*Frontex*], priimančiajai valstybei narei ir dalyvaujančiosioms valstybėms narėms yra privalomas. Į jį įtraukiami visi aspektai, laikomi būtinais, kad būtų galima vykdyti bendrą operaciją, įskaitant:

<…>

d) užduočių, įskaitant tas, kurioms vykdyti reikia suteikti įgyvendinimo įgaliojimus, aprašą, pareigas, įskaitant pagarbą pagrindinėms teisėms ir duomenų apsaugos reikalavimus, ir specialius nurodymus būriams (grupėms), įskaitant nurodymus dėl leistino paieškos atlikimo duomenų bazėse ir leistinų tarnybinių ginklų, šaudmenų bei įrangos priimančiojoje valstybėje narėje;

<…>

i) ataskaitų teikimo ir vertinimo sistemą, į kurią įtraukti vertinimo ataskaitos lyginamieji standartai, įskaitant susijusius su pagrindinių teisių apsauga, ir galutinės vertinimo ataskaitos galutinę pateikimo datą;

<…>

l) bendrąsias instrukcijas, kaip užtikrinti pagrindinių teisių apsaugą [*Frontex*] vykdant operacinę veiklą;

<…>“

11 Šio reglamento 39 straipsnyje „Skubios pasienio pagalbos teikimo pradėjimo tvarka“ nustatyta:

„1. Į valstybės narės prašymą pradėti teikti skubią pasienio pagalbą įtraukiamas padėties aprašymas, galimi tikslai ir numatomi poreikiai bei reikiamų darbuotojų, įskaitant, priklausomai nuo to, kas taikytina, tų darbuotojų, kurie turi vykdomuosius įgaliojimus, profiliai. <…>

<…>

5. Sprendimą dėl prašymo pradėti teikti skubią pasienio pagalbą vykdomasis direktorius priima per dvi darbo dienas nuo prašymo gavimo dienos. Vykdomasis direktorius apie sprendimą vienu metu raštu praneša susijusiai valstybei narei ir Valdančiajai tarybai. Sprendime išdėstomos pagrindinės priežastys, kuriomis jis yra grindžiamas.

<…>

8. Vykdomasis direktorius kartu su priimančiąja valstybe nare nedelsdamas ir bet kuriuo atveju ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo sprendimo priėmimo dienos parengia 38 straipsnio 2 dalyje nurodytą veiklos planą ir dėl jo susitaria.

<…>“

12 Minėto reglamento 44 straipsnis „Koordinavimo pareigūnas“ suformuluotas taip:

„1. [*Frontex*] užtikrina operacinį visų organizacinių aspektų, susijusių su bendromis operacijomis, bandomaisiais projektais arba skubia pasienio pagalba, įskaitant statutinių darbuotojų dalyvavimą, įgyvendinimą.

<…>

3. Koordinavimo pareigūnas veikia [*Frontex*] vardu sprendžiant visus su būrių (grupių) siuntimu susijusius klausimus. Koordinavimo pareigūno užduotis – skatinti priimančiųjų ir dalyvaujančiųjų valstybių narių bendradarbiavimą ir jų veiklos koordinavimą. Koordinavimo pareigūnui padeda ir pataria bent vienas pagrindinių teisių stebėtojas. Visų pirma, koordinavimo pareigūnas:

<…>

b) prižiūri, ar teisingai įgyvendinamas veiklos planas, be kita ko bendradarbiaudamas su pagrindinių teisių stebėtoju dėl pagrindinių teisių apsaugos, ir šiuo klausimu teikia ataskaitą vykdomajam direktoriui;

<…>

d) teikia ataskaitas vykdomajam direktoriui, jei priimančiosios valstybės narės duoti nurodymai būriams (grupėms) neatitinka veiklos plano, ypač pagrindinių teisių atžvilgiu, ir, kai tinkama, vykdomajam direktoriui siūlo priimti sprendimą pagal 46 straipsnį.

<…>“

13 To paties reglamento 46 straipsnio „Sprendimai sustabdyti veiklą, ją nutraukti arba nepradėti jos vykdyti“ 4 ir 5 dalyse numatyta:

„4. Vykdomasis direktorius, pasikonsultavęs su pagrindinių teisių pareigūnu ir informavęs atitinkamą valstybę narę, panaikina bet kokios [*Frontex*] veiklos finansavimą arba visiškai ar iš dalies sustabdo arba nutraukia bet kokią [*Frontex*] veiklą, jei jis mano, kad vykdant atitinkamą veiklą daromi arba gali būti toliau daromi sunkūs pagrindinių teisių arba įsipareigojimų tarptautinės apsaugos srityje pažeidimai.

5. Vykdomasis direktorius, pasikonsultavęs su pagrindinių teisių pareigūnu, nusprendžia nepradėti jokios [*Frontex*] veiklos, kai jis mano, kad pradėjus vykdyti tą veiklą iš pat pradžių būtų rimtų priežasčių ją sustabdyti arba nutraukti, nes galėtų būti daromi sunkūs pagrindinių teisių arba įsipareigojimų tarptautinės apsaugos srityje pažeidimai. Vykdomasis direktorius atitinkamą valstybę narę informuoja apie tą sprendimą.“

14 Reglamento 2019/1896 48 straipsnio „Grąžinimas“ 1 dalyje nustatyta:

„Nesvarstydama sprendimų grąžinti esmės – tai ir toliau lieka išimtinė valstybių narių atsakomybė – ir gerbdama pagrindines teises, laikydamasi Sąjungos teisės bendrųjų principų ir tarptautinės teisės bendrųjų principų, įskaitant tarptautinę apsaugą, pagarbą negrąžinimo principui ir vaikų teisėms, [*Frontex*] vykdydama grąžinimo veiklą:

a) teikia valstybėms narėms techninę ir operacinę pagalbą grąžinimo srityje, be kita ko:
   i) renkant informaciją, kuri yra būtina norint priimti sprendimus grąžinti, nustatant trečiųjų valstybių piliečių, dėl kurių vykdomos grąžinimo procedūros, tapatybę ir vykdant kitą pasirengimo grąžinti, su grąžinimu susijusią valstybių narių veiklą ir valstybių narių veiklą po atvykimo ir po grąžinimo, siekiant sukurti integruotą valstybių narių kompetentingų institucijų grąžinimo valdymo sistemą, kurioje dalyvautų atitinkamos trečiųjų valstybių institucijos ir kiti atitinkami suinteresuotieji subjektai;

<…>“

15 Šio reglamento 80 straipsnis „Pagrindinių teisių apsauga ir pagrindinių teisių strategija“ suformuluotas taip:

„1. Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgos, vykdydamos savo užduotis pagal šį reglamentą, užtikrina pagrindinių teisių apsaugą, laikydamosi susijusios Sąjungos teisės, visų pirma Chartijos, ir susijusios tarptautinės teisės, įskaitant [1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašytą Konvenciją dėl pabėgėlių statuso] [*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 189 t., p. 150, Nr. 2545, 1954 m.], papildytą [1967 m. sausio 31 d. Niujorke priimtu Protokolu dėl pabėgėlių statuso], [1989 m. lapkričio 20 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos priimtą] Vaiko teisių konvenciją (*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 1577 t., p. 3, Nr. 27531, 1990 m.) ir įsipareigojimų, susijusių su galimybe gauti tarptautinę apsaugą, ypač su negrąžinimo principu.

Tuo tikslu [*Frontex*], padedant ir pritariant pagrindinių teisių pareigūnui, parengia, įgyvendina ir toliau plėtoja pagrindinių teisių strategiją ir veiklos planą, įskaitant veiksmingą pagarbos pagrindinėms teisėms, vykdant bet kokią [*Frontex*] veiklą, stebėsenos mechanizmą.

2. Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgos, vykdydamos savo užduotis, užtikrina, kad joks asmuo, pažeidžiant negrąžinimo principą, nebūtų išlaipinamas, nebūtų verčiamas atvykti, nebūtų palydimas arba kitu būdu perduodamas arba grąžinamas tos valstybės institucijoms, kurioje, *inter alia*, esama didelės rizikos, kad tam asmeniui būtų taikoma mirties bausmė, jis būtų kankinamas, persekiojamas arba su juo būtų kitaip nežmoniškai ar žeminančiai elgiamasi ar jis būtų baudžiamas, arba kurioje kiltų grėsmė to asmens gyvybei ar laisvei dėl jo rasės, religijos, pilietybės, seksualinės orientacijos, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar politinių pažiūrų, arba esama didelės rizikos, kad asmuo iš tos valstybės gali būti išsiųstas, išvežtas, išduotas arba grąžintas į kitą valstybę pažeidžiant negrąžinimo principą.

3. Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgos, vykdydamos savo užduotis atsižvelgia į vaikų, nelydimų nepilnamečių, neįgaliųjų, prekybos žmonėmis aukų, asmenų, kuriems būtina medicininė pagalba, asmenų, kuriems reikia tarptautinės apsaugos, nelaimės jūroje ištiktų asmenų ir kitų asmenų, kurie dėl savo padėties yra itin pažeidžiami, ypatingus poreikius ir tenkina tuos poreikius pagal savo įgaliojimus. Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgos, vykdydamos bet kokią savo veiklą, ypatingą dėmesį skiria vaikų teisėms ir užtikrina vaiko interesų paisymą.

<…>“

16 Minėto reglamento 97 straipsnio „Atsakomybė“ 4 dalyje nurodyta:

„Nesutartinės atsakomybės atveju [*Frontex*], laikydamasi bendrųjų principų, kurie yra bendri valstybių narių teisės aktams, atlygina bet kokią žalą, kilusią dėl jos padalinių arba jos darbuotojų jiems vykdant savo pareigas, įskaitant susijusias su naudojimusi vykdomaisiais įgaliojimais.“

Bendrojo Teismo procedūros reglamentas

17 Bendrojo Teismo procedūros reglamento 88 straipsnyje numatyta:

„1. Proceso organizavimo priemonių ir pasirengimo nagrinėti bylą priemonių gali būti imtasi arba jos gali būti pakeistos *ex officio* arba vienos iš pagrindinių šalių prašymu bet kurioje proceso stadijoje.

2. 1 dalyje nurodytame prašyme turi būti tiksliai nurodytas prašomų imtis priemonių tikslas ir jas pateisinančios priežastys. Kai šių priemonių prašoma imtis po pirmo pasikeitimo pareiškimais, prašymą pateikianti šalis turi nurodyti priežastis, dėl kurių negalėjo jo pateikti anksčiau.

3. Kai pateikiamas prašymas imtis proceso organizavimo priemonių arba pasirengimo nagrinėti bylą priemonių, pirmininkas suteikia kitoms šalims galimybę pareikšti dėl jų savo nuomonę.“

18 Šio reglamento 89 straipsnyje nustatyta:

„1. Proceso organizavimo priemonių tikslas – užtikrinti, kad bylos būtų parengtos nagrinėti, procesas vyktų ir ginčai būtų išspręsti geriausiomis sąlygomis.

2. Proceso organizavimo priemonėmis būtent siekiama:

a) užtikrinti, kad sklandžiai vyktų rašytinė arba žodinė proceso dalis ir būtų lengviau surinkti įrodymų;

b) nustatyti, kuriais klausimais šalys turi papildyti savo argumentus arba kuriais atvejais reikia imtis pasirengimo nagrinėti bylą priemonių;

c) patikslinti šalių reikalavimus, jų pagrindus ir argumentus, taip pat ginčijamus klausimus;

d) palengvinti draugišką ginčo sprendimą.

3. Gali būti naudojamos, be kita ko, šios proceso organizavimo priemonės:

a) klausimų šalims pateikimas;

b) pasiūlymas šalims pateikti nuomonę raštu arba žodžiu dėl tam tikrų ginčo aspektų;

c) prašyti šalių arba trečiųjų šalių, nurodytų [Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto] 24 straipsnio antroje pastraipoje, suteikti informacijos;

d) prašymas pateikti bet kokį su byla susijusį dokumentą;

e) šalių šaukimas į susirinkimus.

4. Jeigu rengiamas teismo posėdis, Bendrasis Teismas, kai įmanoma, prašo šalių savo kalbose sutelkti dėmesį į vieną ar kelis konkrečius klausimus.“

19 Minėto reglamento 90 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Bendrasis Teismas nusprendžia dėl proceso organizavimo priemonių.“

20 To paties reglamento 91 straipsnyje nurodyta:

„Nepažeidžiant [Europos Sąjungos] Teisingumo Teismo statuto 24 ir 25 straipsnių, pasirengimo nagrinėti bylą priemonės gali būti šios:

a) pačių šalių atvykimas;

b) prašymas, kad šalis pateiktų informacijos arba bet kokių su byla susijusių dokumentų;

c) prašymas pateikti dokumentus, su kuriais institucija atsisakė leisti susipažinti, nagrinėjant ieškinį dėl tokio atsisakymo teisėtumo;

d) liudytojų apklausa;

e) ekspertizė;

f) nuvykimas į vietą atlikti apžiūros.“

21 Pagal Bendrojo Teismo procedūros reglamento 92 straipsnio 1 dalį šis teismas nutartimi, kurioje išdėstomi įrodytini faktai, nustato, kaip jis mano, tinkamas priemones.

22 Šio reglamento 93 straipsnyje numatyta:

„1. Liudytojai, kurių apklausa pripažinta būtina, šaukiami priimant nutartį pagal 92 straipsnio 1 dalį; šioje nutartyje nurodoma:

a) liudytojų pavardės, statusas ir adresas;

b) apklausos data ir vieta;

c) įrodytini faktai ir liudytojai, kuriuos reikia apklausti dėl kiekvieno tokio fakto;

2. Liudytojus šaukia Bendrasis Teismas, prireikus po to, kai pateikiamas 100 straipsnio 1 dalyje nurodytas užstatas.“

23 Minėto reglamento 94 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Nustačius liudytojų tapatybę, pirmininkas jiems praneša, kad jie privalės šio straipsnio 5 dalyje ir 97 straipsnyje nurodytu būdu patvirtinti savo parodymų teisingumą.

2. Liudytojai savo parodymus duoda Bendrajam Teismui, pakvietus šalis dalyvauti apklausoje. Liudytojams davus parodymus, pirmininkas šalių prašymu arba savo iniciatyva gali pateikti jiems klausimų.

3. Šią teisę turi kiekvienas teisėjas ir generalinis advokatas.

4. Pirmininkui leidus, pateikti liudytojams klausimų gali šalims atstovaujantys asmenys.

5. Laikantis 97 straipsnio nuostatų, davęs parodymus, liudytojas prisiekia: „Aš prisiekiu, kad sakiau tiesą, visą tiesą ir nieko, išskyrus tiesą.“

6. Išklausęs pagrindines šalis, Bendrasis Teismas gali atleisti liudytoją nuo pareigos prisiekti.“

24 To paties reglamento 95 straipsnyje numatyta:

„1. Tinkamai šaukiami liudytojai turi paklusti šaukimui ir atvykti į apklausą.

2. Jeigu be pateisinamos priežasties tinkamai šaukiamas liudytojas neatvyksta į Bendrąjį Teismą, šis gali skirti ne didesnę kaip 5000 eurų piniginę baudą ir nutarti įteikti pakartotinį šaukimą liudytojo sąskaita.

3. Tokia pati bauda gali būti skirta ir liudytojui, kuris be pateisinamos priežasties atsisako duoti parodymus ar prisiekti.“

25 Bendrojo Teismo procedūros reglamento 106 straipsnyje nustatyta:

„1. Žodinė proceso dalis Bendrajame Teisme apima teismo posėdį, kuris rengiamas *ex officio* arba pagrindinės šalies prašymu.

2. Pagrindinės šalies pateiktame prašyme surengti teismo posėdį turi būti nurodyti motyvai, dėl kurių ji nori būti išklausyta. Prašymas pateikiamas per tris savaites po to, kai šalims įteikiamas pranešimas apie rašytinės proceso dalies pabaigą. Pirmininkas gali šį terminą pratęsti.

3. Jeigu nepateikiamas 2 dalyje nurodytas prašymas, Bendrasis Teismas gali nuspręsti priimti sprendimą dėl ieškinio nerengdamas žodinės proceso dalies, kai mano, kad bylos medžiagoje yra pakankamai informacijos. Vis dėlto tokiu atveju jis gali vėliau nuspręsti pradėti žodinę proceso dalį.“

26 Šio reglamento 126 straipsnyje numatyta:

„Tuo atveju, kai ieškinys akivaizdžiai nepriklauso Bendrojo Teismo jurisdikcijai arba jeigu ieškinys yra akivaizdžiai nepriimtinas arba akivaizdžiai teisiškai nepagrįstas, teisėjo pranešėjo siūlymu Bendrasis Teismas gali bet kada nuspręsti priimti sprendimą motyvuota nutartimi ir netęsti proceso.“

Ginčo aplinkybės

27 Bylos faktinės aplinkybės ginčijamos nutarties 2–5 ir 10 punktuose pateiktos taip:

„2 Ieškovas yra Sirijos pilietis. Jis teigia, kad 2020 m. balandžio 28 d., kartu su kitais asmenimis atvyko laivu iš Turkijos į Graikijos teritoriją, t. y. į Samo salą, siekdamas prašyti prieglobsčio. Be to, jis tvirtina, kad, išsilaipinus minėtoje saloje, vietos policija jį ir kitus asmenis sulaikė, o tą pačią dieną Graikijos valdžios institucijos jį išsiuntė atgal į jūrą, kur kitą dieną Turkijos pakrančių apsaugos laivas jį paėmė į laivą ir perkėlė į Turkijos teritoriją (toliau – tariamas 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. incidentas).

3 Be to, ieškovas teigia, kad 2020 m. balandžio 29 d., jam esant jūroje, privatus stebėjimo lėktuvas, tariamai turėjęs kamerą ir priklausęs *Frontex*, du kartus praskrido virš įvykio vietos.

4 Ieškovas tvirtina, kad po tariamo 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. incidento jis buvo perkeltas į sulaikymo centrą Turkijoje, kur buvo laikomas 10 dienų. Vėliau jis gavo įsakymą dėl išsiuntimo, o jo Sirijos pasas [buvo] konfiskuotas. Nuo to laiko jis buvo įstrigęs Turkijoje, neturėdamas galimybės pasinaudoti prieglobsčio sistema, ir gyveno kaip nelegalus imigrantas, kuriam grėsė neišvengiamas grąžinimas į Siriją.

5 Iš Bendrajam Teismui pateiktų rašytinių pastabų matyti, kad per tą laiką ieškovui pavyko atvykti į Sąjungos valstybių narių teritoriją ir pateikti tarptautinės apsaugos prašymą Vokietijoje.

<…>

10 Tariamo 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. incidento metu toje geografinėje zonoje, kurioje jis esą įvyko, *Frontex* vykdė dvi operacijas, t. y. greitojo reagavimo operaciją prie Egėjo jūros sienų ir bendrą operaciją „Poseidon“.“

Procesas Bendrajame Teisme ir skundžiama nutartis

28 2022 m. kovo 10 d. Bendrojo Teismo kanceliarija gavo SESV 268 ir 340 straipsniais grindžiamą apeliantas ieškinį dėl žalos, kurią jis patyrė dėl neteisėtų *Frontex* veiksmų vykdant operacijas Egėjo jūroje, be kita ko, per tariamą 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. incidentą, atlyginimo. Ieškinyje jis prašė priteisti iš *Frontex* 500 000 EUR sumą neturtinei žalai, kurią tariamai patyrė dėl Reglamento 2019/1896 38, 46 ir 80 straipsnių ir Chartijos 1 straipsnio (žmogaus orumas), 2 straipsnio (žmogaus teisė į gyvybę), 3 straipsnio (teisė į asmens neliečiamybę), 4 straipsnio (kankinimo ir nežmoniško ar žeminamo elgesio arba baudimo uždraudimas), 6 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą), 18 straipsnio (teisė į prieglobstį), 19 straipsnio (apsauga perkėlimo, išsiuntimo ar išdavimo atveju) ir 21 straipsnio (diskriminacijos uždraudimas) pažeidimo, atlyginti.

29 2022 m. kovo 10 d. apeliantas paprašė Bendrojo Teismo, pirma, imtis proceso organizavimo arba pasirengimo nagrinėti bylą priemonių, kad *Frontex* pateiktų turimus dokumentus, ir, antra, surengti teismo posėdį. 2022 m. balandžio 29 d. ir gegužės 18 d. ieškovas paprašė Bendrojo Teismo imtis proceso organizavimo priemonių, kad *Frontex* pateiktų kitus dokumentus.

30 Skundžiama nutartimi Bendrasis Teismas atmetė apelianto ieškinį. Šios nutarties 19–23 punktuose priminęs principus, kuriais reglamentuojamos Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlygos, o tos nutarties 28–34 punktuose – principus, susijusius su konkrečiai tariamu žalos faktu, Bendrasis Teismas tos pačios nutarties 36 punkte taip apibendrino faktus, dėl kurių, kaip teigia apeliantas savo ieškinyje pirmosios instancijos teisme, buvo padaryta tariama žala, taip:

„Ieškovas ieškinyje teigia, kad 2020 m. balandžio 28 d. ryte maždaug 7 val. 30 min. 22 asmenys, įskaitant jį patį, atvyko į Samo salą Graikijoje. Jie išsilaipino paplūdimyje prie kalnų, paliko valtį ir pradėjo kopti į juos. Ieškovo teigimu, jiems pasiekus kalno viršūnę, jis padarė nuotraukų ir vaizdo įrašų, juos nusiuntė savo pažįstamam į Austriją. Grupė kelias valandas prašė gyventojų iškviesti policiją. Atvykę policijos pareigūnai konfiskavo jų telefonus ir pikapu nuvežė grupę į paplūdimį, kur buvo mažas laivelis ir nedidelė valtis. Vėliau visi grupės nariai buvo nugabenti į nedidelę oranžinę valtį, kuri, kaip tvirtina ieškovas, buvo pripučiamoji gelbėjimo valtis be jokių varomųjų priemonių. Išplaukusi į jūrą, grupė buvo priversta dar du kartus persėsti į kitą valtį. Ieškovas teigia, kad šis stumdymas tęsėsi per naktį iki pat 2020 m. balandžio 29 d. popietės, kai juos galiausiai paėmė Turkijos pakrančių apsaugos tarnyba.“

31 Skundžiamos nutarties 37 punkte Bendrasis Teismas pažymėjo, kad „siekdamas pagrįsti savo teiginius dėl to, kad dalyvavo tariamai 2020 m. balandžio 28–29 d. įvykusiame incidente, ieškovas rėmėsi šiais įrodymais:

– pirma, savo paties parodymais (ieškinio A.1 priedas),

– antra, 2020 m. gegužės 20 d. internete paskelbtu *Bellingcat* žiniasklaidos straipsniu (toliau – *Bellingcat* straipsnis), konkrečiai – dviem šiame straipsnyje pateiktais *YouTube* vaizdo įrašais. Ieškinio tekste ir A.2 priede pateikta nuoroda į interneto svetainę, kurioje yra straipsnis,

– ir, trečia, keturiomis nuotraukomis (ieškinio A.2 priedas). Šios nuotraukos yra spalvotos ekrano nuotraukos, padarytos iš *Bellingcat* straipsnyje pateiktų vaizdo įrašų.“

32 Skundžiamos nutarties 39 punkte Bendrasis Teismas nusprendė, kad šių įrodymų akivaizdžiai nepakanka tam, kad būtų galima neginčijamai įrodyti, kad ieškovas dalyvavo 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. tariamai įvykusiame incidente. Remdamasis šios nutarties 40–60 punktuose išdėstytais motyvais, minėtos nutarties 61 punkte jis padarė išvadą, kad ieškovas neįrodė tariamai patirtos realios žalos, todėl akivaizdžiai neįvykdyta sąlyga, susijusi su realia žala.

33 Todėl Bendrasis Teismas tos pačios nutarties 62 punkte atmetė ieškinį kaip akivaizdžiai teisiškai nepagrįstą, neišnagrinėjęs, ar tenkinamos kitos *Frontex* deliktinės atsakomybės sąlygos.

Apeliacinės bylos šalių reikalavimai

34 Apeliantas Teisingumo Teismo prašo:

– panaikinti skundžiamą nutartį,

– priimti sprendimą dėl bylos esmės, jeigu jis nuspręstų, kad turi pakankamai informacijos iš bylos medžiagos, o nepatenkinus pirmojo reikalavimo, grąžinti bylą Bendrajam Teismui, kad šis išsamiai išnagrinėtų faktines aplinkybes, ir

– priteisti iš *Frontex* bylinėjimosi abiejose instancijose išlaidas.

35 *Frontex* Teisingumo Teismo prašo:

– atmesti apeliacinį skundą ir

– priteisti iš apelianto bylinėjimosi išlaidas, įskaitant tas, kurias patyrė *Frontex*.

Dėl apeliacinio skundo

36 Grįsdamas apeliacinį skundą apeliantas remiasi vieninteliu pagrindu, susijusiu su tuo, kad Bendrasis Teismas pažeidė įrodinėjimo naštą reglamentuojančius principus, kai nepaisė 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytoje Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje (toliau – EŽTK) garantuojamų teisių, kurių privaloma laikytis pagal Chartijos 52 straipsnio 3 dalį kaip minimalaus apsaugos lygio. Šį vienintelį pagrindą sudaro dvi dalys, kurias reikia nagrinėti kartu.

Šalių argumentai

37 Apeliacinio skundo vienintelio pagrindo pirmoje dalyje apeliantas iš esmės teigia, kad Bendrasis Teismas, pažeisdamas įrodinėjimo naštą reglamentuojančius principus, skundžiamos nutarties 35, 39, 61 ir 62 punktuose nusprendė, kad jis akivaizdžiai pakankamai neįrodė, jog tenkinama Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlyga dėl realiai padarytos žalos.

38 Kaip matyti iš Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) jurisprudencijos bylose, susijusiose su prieglobsčio prašytojų išsiuntimu iš šalies, dėl jų pažeidžiamumo reikia atsižvelgti į tai, kad šiems asmenims gauti įrodymų itin sunku, gal net neįmanoma. Konkrečiai, EŽTT teigimu, tokiose situacijose tiesioginių įrodymų nebuvimas nėra lemiamas veiksnys, o vertinant atitinkamų asmenų pareiškimų ir juos pagrindžiančių dokumentų patikimumą dažnai būtina abejones aiškinti jų naudai, ir kad tais atvejais, kai šie asmenys pateikia *prima facie* įrodymus savo įvykių versijai pagrįsti, įrodinėjimo našta pereina kitai šaliai (šiuo klausimu žr. 2016 m. rugpjūčio 23 d. EŽTT sprendimo *J. K. ir kiti prieš Švediją*, CE:ECHR:2016:0823JUD005916612, 92–97 punktus; 2020 m. vasario 13 d. EŽTT sprendimo *N. D. ir N. T. prieš Ispaniją*, CE:ECHR:2017:1003JUD000867515, 85 punktą; 2021 m. lapkričio 18 d. EŽTT sprendimo *M. H. ir kiti prieš Kroatiją*, CE:ECHR:2021:1118JUD001567018, 268 punktą).

39 Nustatydamas įrodinėjimo reikalavimus, kuriuos, kiek tai susiję su grąžinimo operacijomis, sunku ar net neįmanoma įvykdyti, Bendrasis Teismas pažeidė Chartijoje garantuojamas pagrindines teises, įskaitant teisę į veiksmingą teisinę gynybą, ir SESV nustatytą išsamią teisių gynimo priemonių sistemą. Dėl tokių reikalavimų *Frontex* atleidžiama nuo bet kokios teisinės pareigos pateikti reikšmingą informaciją, prie kurios ji turi išskirtinę prieigą, ir nuo bet kokių pasekmių, kylančių dėl šios informacijos nepateikimo.

40 Be to, nustatęs minėtus reikalavimus Bendrasis Teismas padarė faktinių aplinkybių teisinio kvalifikavimo klaidų ir iškraipė įrodymus.

41 Taigi, pirma, skundžiamos nutarties 37, 42, 46, 47, 53 ir 55 punktuose pateikti Bendrojo Teismo vertinimai, pagal kuriuos su *Bellingcat* straipsniu susijusios nuotraukos ir vaizdo įrašai neleido nustatyti apelianto tapatybės arba jų padarymo vietos ir datos, iškraipo šias nuotraukas ir vaizdo įrašus.

42 Antra, šiuose punktuose Bendrasis Teismas padarė faktinių aplinkybių teisinio kvalifikavimo klaidų ir pažeidė gero teisingumo vykdymo principą, kai nusprendė, kad apelianto pateikti įrodymai buvo pernelyg netikslūs, kad juos būtų galima laikyti reikšmingais ir patikimais. Šiuo klausimu pažymėtina, kad Bendrajam Teismui pateiktos nuotraukos ir vaizdo įrašai leidžia identifikuoti apeliantą ir patvirtinti jo dalyvavimą per tariamą 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. incidentą. Šias faktines aplinkybes patvirtina Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) ataskaita, parengta atlikus tyrimą OC/2020/0866/A1 ir susijusi su *Frontex* padarytais dideliais pažeidimais, kurie, be kita ko, pasireiškė tuo, kad buvo nutylėta apie priverstinį migrantų apgręžimą arba buvo dalyvauta juos grąžinant (toliau – OLAF ataskaita); šią ataskaitą apeliantas gavo po informacijos nutekėjimo į spaudą. Apeliantas paprašė Bendrojo Teismo taikyti proceso organizavimo priemonę, kad ši ataskaita būtų pateikta. Vis dėlto prašymas nebuvo patenkintas ir net nepaminėtas skundžiamoje nutartyje.

43 Trečia, skundžiamos nutarties 40 ir 41 punktuose Bendrasis Teismas padarė faktinių aplinkybių teisinio kvalifikavimo klaidą ir iškraipė įrodymus, kai nusprendė, kad prie ieškinio pridėti apelianto parodymai turi tik nedidelę įrodomąją galią, nėra pakankamai tikslūs ir neleidžia nustatyti kitų asmenų, dalyvavusių per tariamą 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. incidentą. Šiame kontekste pareiškėjas remiasi OLAF ataskaita, kurioje pirmiausia nustatoma, kad *Frontex* bendrai finansuotos priemonės buvo naudojamos kolektyviniam išsiuntimui vykdyti, priešingai nei *Frontex* teigė tyrimo metu. Be to, ši ataskaita patvirtina aplinkybę, kad *Frontex* nusprendė perkelti savo orlaivius, kad nebūtų incidentų Egėjo jūroje liudytoja, ir tai, kad jos pareigūnai, bijodami priimančiosios valstybės narės atsakomųjų veiksmų, nepranešė apie incidentus. Šios aplinkybės patvirtina apelianto argumentą, kad tariamas 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. incidentas veikiau laikytinas nepranešimo apie incidentą, o ne jo neatskleidimo atveju. Galiausiai minėta ataskaita patvirtinta *Bellingcat* straipsnio, kuriame nagrinėjamas tariamas 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. incidentas, patikimumą. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, kurios buvo nurodytos Bendrajam Teismui, šis teismas turėjo abejones aiškinti apelianto naudai, siekdamas nustatyti, ar įvyko nagrinėjami faktai.

44 Apeliacinio skundo vienintelio pagrindo antroje dalyje apeliantas teigia, kad Bendrasis Teismas padarė teisės ir faktinių aplinkybių teisinio kvalifikavimo klaidų, kai skundžiamos nutarties 14 ir 62 punktuose nusprendė, kad bylos medžiaga buvo pakankamai išsami ir kad ieškinys akivaizdžiai teisiškai nepagrįstas. Apeliantas iš esmės kaltina Bendrąjį Teismą tuo, kad netinkamai išnagrinėjo bylą ir klaidingai taikė Bendrojo Teismo procedūros reglamento 126 straipsnį. Konkrečiai kalbant, be motyvų atsisakęs tenkinti ieškovo prašymus pateikti ir atsižvelgti į OLAF ataskaitą ir tris ataskaitas, esančias informacijos apie bendras operacijas perdavimo sistemos duomenų bazėje (*Joint Operations Reporting Application*) (toliau – JORA ataskaitos), prie kurių *Frontex* turėjo išskirtinę prieigą, taip pat atsisakęs surengti posėdį, kurio prašė ieškovas, kad galėtų jame duoti parodymus, Bendrasis Teismas pažeidė gero teisingumo vykdymo ir procesinio lygiateisiškumo principus ir neišnagrinėjo visų aplinkybių. Dėl šių klaidų, kurios pažeidžia visą sutartyse nustatytą teisių gynimo priemonių sistemą ir nepagrįstai atleidžia *Frontex* nuo bet kokios atsakomybės, Bendrojo Teismo vertinimai, pateikti skundžiamos nutarties 14, 58, 59, 61 ir 62 punktuose, yra klaidingi.

45 Apeliantas taip pat mano, kad, priešingai, nei teigia *Frontex*, šis pagrindas yra priimtinas. Pirma, ieškovas remiasi ne bylos medžiagoje nesančiais įrodymais, o Bendrajam Teismui pateiktais prašymais dėl proceso organizavimo, kuriais siekiama, kad būtų gauti dokumentai, prie kurių *Frontex* turėjo išimtinę prieigą. Antra, apeliantas remiasi įrodymų iškraipymu, kuris akivaizdžiai matyti iš bylos medžiagos, todėl Teisingumo Teismui nebūtina iš naujo vertinti faktinių aplinkybių ir įrodymų.

46 *Frontex* teigia, kad vienintelis pagrindas yra akivaizdžiai nepriimtinas ir bet kuriuo atveju nepagrįstas.

47 Pirma, ji teigia, kad vienintelio pagrindo pirma dalis yra nepriimtina. Visų pirma apeliantas tik prašo iš naujo išnagrinėti įrodymus arba įvertinti pirmą kartą apeliaciniame procese pateiktus įrodymus. Jis taip pat nenurodė ginčijamų skundžiamos nutarties punktų, kai teigė, kad buvo pažeisti tiek įrodinėjimo pareigą reglamentuojantys principai, tiek Chartijos 52 straipsnio 3 dalis. Be to, apeliantas kaip teisės klausimus nurodo tai, kas yra faktinių aplinkybių vertinimas. Tai būtų atvejis, kai reikia nuspręsti, ar abejonės turėtų būti aiškinamos apelianto naudai, kaip tai suprantama pagal EŽTT jurisprudenciją. Šiuo klausimu *Frontex* patikslina, kad ši jurisprudencija negali būti viršesnė už Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto taisyklę, pagal kurią apeliacinis skundas paduodamas tik teisės klausimais. Galiausiai *Frontex* mano, kad daugeliu aspektų apeliantas tik pakartoja pirmojoje instancijoje pateiktus argumentus.

48 Bet kuriuo atveju ši dalis yra iš dalies nereikšminga ir iš dalies nepagrįsta. Visų pirma neginčijama, kad *Bellingcat* straipsnyje apelianto pavardė neminima ir kad šių vaizdo įrašų grafinė kokybė yra santykinai prasta. Be to, tariami iškraipymai ar klaidos nėra įrodyti, nes jie nėra akivaizdžiai matomi bylos dokumentuose. OLAF ataskaita taip pat neturi reikšmės, nes joje neįrodyta, kad apeliantas pavaizduotas jos pateiktose nuotraukose. Galiausiai, priešingai, nei teigia apeliantas, Bendrasis Teismas tinkamai atsižvelgė į apelianto pateiktus argumentus ir įrodymus.

49 Antra, *Frontex* mano, kad vienintelio pagrindo antra dalis taip pat nepriimtina. Apeliantas remiasi OLAF ataskaita, kurios nebuvo pirmojoje instancijoje nagrinėtos bylos medžiagoje. Dėl JORA ataskaitų pažymėtina, kad jis nenurodė, kokius skundžiamos nutarties punktus ginčija remdamasis šiomis ataskaitomis.

50 Bet kuriuo atveju ši dalis nepagrįsta. Šiuo klausimu *Frontex* mano, kad apeliantas negali ginčyti skundžiamos nutarties 14 punkte pateikto Bendrojo Teismo vertinimo, kad bylos medžiaga buvo pakankamai išsami, arba ieškinio atmetimo šios nutarties 62 punkte kaip akivaizdžiai teisiškai nepagrįsto, remdamasis OLAF ataskaita, JORA ataskaitomis arba apelianto prašymu surengti teismo posėdį, kad galėtų atvykti į Bendrąjį Teismą.

51 Dėl ieškovo prašymo Bendrajam Teismui nurodyti pateikti visą OLAF ataskaitą, įskaitant jos priedus, iš 2009 m. liepos 16 d. Sprendimo *SELEX Sistemi Integrati / Komisija* (C-481/07 P, EU:C:2009:461, 44 punktas) matyti, kad Bendrasis Teismas yra vienintelis, kuris gali spręsti dėl galimo poreikio papildyti turimą informaciją, nurodydamas imtis proceso organizavimo ar pasirengimo nagrinėti bylą priemonių, kuriomis negali būti siekiama kompensuoti ieškovo negalėjimą pateikti įrodymų. Bet kuriuo atveju ši ataskaita neturi reikšmės, nes apeliantas nenurodo, kad jame nurodyta jo pavardė ar kad ši ataskaita leidžia nustatyti, kad jis yra pavaizduotas pirmosios instancijos teisme pateiktose nuotraukose.

52 Be to, dėl ieškovo prašymo surengti teismo posėdį, kad jis galėtų dalyvauti kaip liudytojas, *Frontex* mano, jog ieškovas neatsižvelgia į tai, kad būtent Bendrasis Teismas turi nuspręsti, ar byloje reikia apklausti liudytoją, ar surengti teismo posėdį. *Frontex* nurodo: kadangi apeliantas nepateikė jokių įrodymų, kad jis yra asmuo, kuriam taikytos Graikijos valdžios institucijų priemonės ir (arba) kuris yra pavaizduotas pirmosios instancijos teisme pateiktose nuotraukose, Bendrasis Teismas negali būti įpareigotas imtis proceso organizavimo ar pasirengimo nagrinėti bylą priemonių, nes tokios priemonės nebūtų užtikrinusios galimybės pateikti įrodymų, kurių ieškovas nepateikė. Nei Bendrasis Teismas, nei Teisingumo Teismas negali daryti prielaidos, kad apeliantas buvo susijęs su tariamu 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. incidentu. Apeliantas taip pat nenurodė, kaip Bendrojo Teismo posėdis būtų leidęs nustatyti, kad jis yra vienas iš asmenų, pavaizduotų pirmosios instancijos teisme pateiktose prastos kokybės nuotraukose.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl priimtinumo

53 Pirma, *Frontex* ginčija apeliacinio skundo vienintelio pagrindo priimtinumą, iš esmės motyvuodama tuo, kad apeliantas nepakankamai tiksliai nurodė skundžiamos nutarties punktus, kuriuos ginčija.

54 Iš SESV 256 straipsnio 1 dalies antros pastraipos, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 58 straipsnio pirmos pastraipos ir Procedūros reglamento 168 straipsnio 1 dalies d punkto bei 169 straipsnio 2 dalies matyti, kad apeliaciniame skunde turi būti tiksliai nurodytos sprendimo, kurį prašoma panaikinti, skundžiamos dalys ir teisiniai argumentai, konkrečiai pagrindžiantys šį prašymą, antraip apeliacinis skundas ar atitinkamas jo pagrindas gali būti pripažįstamas nepriimtinu (2024 m. gruodžio 12 d. Sprendimo *DD / FRA*, C-680/22 P, EU:C:2024:1019, 99 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

55 Visų pirma šių reikalavimų neatitinka ir turi būti pripažintas nepriimtinu pagrindas, kurio argumentai nėra pakankamai aiškūs ir tikslūs, kad Teisingumo Teismas galėtų vykdyti teisėtumo kontrolę, be kita ko, dėl to, kad esminės aplinkybės, kuriomis grindžiamas pagrindas, pakankamai nuosekliai ir suprantamai neišplaukia iš šio apeliacinio skundo teksto, kuris šiuo klausimu suformuluotas neaiškiai ir dviprasmiškai. Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad kaip akivaizdžiai nepriimtinas turi būti atmestas apeliacinis skundas, kuriame nėra nuoseklios struktūros, apsiribojama bendrais teiginiais ir nepateikiama tikslių nuorodų į skundžiamo sprendimo punktus, kuriuose galbūt padaryta teisės klaida (2024 m. gruodžio 12 d. Sprendimo *DD / FRA*, C-680/22 P, EU:C:2024:1019, 100 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

56 Šioje byloje apeliantas savo vieninteliame pagrinde nurodė principų, kuriais reglamentuojama įrodinėjimo pareiga, pažeidimų pasekmes, atsižvelgiant į EŽTK ir Chartijos 52 straipsnio 3 dalyje garantuojamas teises, pirma, Bendrojo Teismo išnagrinėtai bylai ir, antra, Bendrojo Teismo pirmojoje instancijoje nagrinėtos bylos medžiagos vertinimui. Be to, kiekvienoje šio pagrindo dalyje apeliantas nurodė skundžiamos nutarties punktus, kuriuose padarytos nurodytos teisės klaidos. Darytina išvada, kad esminės aplinkybės, kuriomis grindžiamas šis pagrindas, pakankamai nuosekliai ir suprantamai išplaukia iš apeliacinio skundo teksto ir kad apelianto argumentai yra pakankamai aiškūs ir tikslūs, kad Teisingumo Teismas galėtų vykdyti teisėtumo kontrolę.

57 Taigi nepriimtinumo pagrindas, grindžiamas tuo, kad nepakankamai nurodyti ginčijami skundžiamos nutarties punktai, turi būti atmestas.

58 Antra, *Frontex* teigia, kad apeliacinis skundas yra nepriimtinas, nes jame apeliantas bando faktines aplinkybes pateikti kaip teisines aplinkybes ir prašo Teisingumo Teismo iš naujo įvertinti faktines aplinkybes ar įrodymus. Konkrečiai kalbant, *Frontex* teigia, kad klausimas, ar abejonės turėtų būti aiškinamos apelianto naudai, yra fakto klausimas ir kad EŽTT jurisprudencijos, susijusios su prieglobsčio prašytojams tenkančia įrodinėjimo pareiga bylose dėl išsiuntimo, išvados negali būti viršesnės už Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto taisyklę, pagal kurią apeliacinis skundas paduodamas tik teisės klausimais.

59 Šiuo aspektu, kaip matyti iš SESV 256 straipsnio ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 58 straipsnio pirmos pastraipos, apeliaciją galima paduoti tik teisės klausimais. Tik Bendrasis Teismas turi jurisdikciją konstatuoti ir vertinti reikšmingas faktines aplinkybes ir įrodymus. Faktinių aplinkybių ir įrodymų vertinimas, išskyrus tuos atvejus, kai jie buvo iškreipti, nėra teisės klausimas, dėl kurio galima pateikti apeliacinį skundą Teisingumo Teismui (2024 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Google ir Alphabet / Komisija (Google Shopping)*, C-48/22 P, EU:C:2024:726, 61 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

60 Vis dėlto klausimas, ar, atsižvelgiant į EŽTT jurisprudenciją ir Chartijos 52 straipsnio 3 dalį, asmenims, kurių padėtis tokia kaip apelianto, taikomos įrodinėjimo pareigos taisyklės turi būti suformuluotos taip, kad abejonės būtų aiškinamos šių asmenų naudai, yra teisės klausimas. Nors įrodinėjimo naštos paskirstymo klausimas gali turėti įtakos Bendrojo Teismo konstatuotoms faktinėms aplinkybėms, tai yra teisės klausimas (2004 m. sausio 6 d. Sprendimo *BAI ir Komisija / Bayer*, C-2/01 P ir C-3/01 P, EU:C:2004:2, 61 punktas).

61 Be to, apeliaciniame skunde apeliantas konkrečiai motyvuoja Bendrojo Teismo tariamai padarytus iškraipymus. Taigi nurodomas iškraipymas nėra prašymas iš naujo įvertinti faktines aplinkybes ar įrodymus.

62 Darytina išvada, kad nepriimtinumo pagrindas, grindžiamas fakto klausimų pateikimu kaip teisės klausimų taip pat turi būti atmestas.

63 Trečia, *Frontex* ginčija apeliacinio skundo priimtinumą, teigdama, kad apeliantas tik pakartoja pirmojoje instancijoje pateiktus argumentus, tačiau iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad apeliaciniame skunde negali būti tik pakartojami pagrindai ir argumentai, kurie jau buvo pateikti Bendrajame Teisme, nepateikiant argumentų, kuriais siekiama įrodyti, kad šis teismas padarė teisės klaidą (2025 m. birželio 26 d. Sprendimo *Mainova / Komisija*, C-484/23 P, EU:C:2025:482, 56 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Vis dėlto šioje byloje apeliantas konkrečiai nurodė argumentus, kuriais siekė įrodyti, kad Bendrasis Teismas skundžiamoje nutartyje padarė teisės klaidų, todėl šį nepriimtinumo pagrindą reikia atmesti.

64 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, apelianto apeliacinis skundas yra priimtinas.

Dėl esmės

65 Apeliantas iš esmės teigia, kad Bendrasis Teismas pažeidė įrodinėjimo pareigą reglamentuojančius principus, iškraipė įrodymus ir padarė faktinių aplinkybių teisinio kvalifikavimo klaidų, kai nusprendė, kad jo pateiktų įrodymų akivaizdžiai nepakanka, kad būtų galima neginčijamai įrodyti

jo dalyvavimą tariamame 2020 m. balandžio 28 d. ir 29 d. incidente, todėl apeliantas neįrodė, kad jam buvo padaryta žala, taigi, kad įvykdyta realios žalos sąlyga, su kuria siejamas Sąjungos deliktinės atsakomybės už *Frontex* veiksmus atsiradimas.

– *Pirminės pastabos*

66 Pirma, reikia priminti, kad *Frontex* yra Sąjungos agentūra, įsteigta Reglamentu Nr. 2007/2004 siekiant pagerinti integruotą Sąjungos išorės sienų valdymą, šiuo metu reglamentuojamą SESV 77 straipsnio 1 dalies c punkte. Iš Reglamento 2019/1896 7 straipsnio 1 ir 4 dalių matyti, kad, nors *Frontex* ir nacionalinės sienų valdymo institucijos dalijasi atsakomybe šiuo klausimu, būtent *Frontex* yra visiškai atsakinga ir privalo atsiskaityti už visus sprendimus, kuriuos priima, ir visą veiklą, už kurią ji yra vienintelė atsakinga pagal šį reglamentą.

67 Reglamento 2019/1896 97 straipsnio 4 dalyje, kaip ir SESV 340 straipsnio antroje pastraipoje, kurią ji sukonkretina, numatyta, kad deliktinės atsakomybės srityje *Frontex* pagal bendrus valstybių narių įstatymams būdingus principus atlygina bet kokią žalą, kurią, vykdydami savo pareigas, padaro jos padaliniai ar darbuotojai. Todėl Teisingumo Teismo jurisprudencija, susijusi su šia SESV nuostata, yra reikšminga šioje byloje.

68 Remiantis Teisingumo Teismo suformuota jurisprudencija, pagal SESV 340 straipsnio antrą pastraipą Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimas siejamas su visų sąlygų įvykdymu, t. y. turi būti padarytas pakankamai aiškus teisės normos, suteikiančios teisių privatiems asmenims, pažeidimas, padaryta reali žala ir egzistuoti tiesioginis priežastinis ryšys tarp subjektui, kuris atliko veiksmus, tenkančios pareigos pažeidimo ir nukentėjusių asmenų patirtos žalos (žr. 1996 m. kovo 5 d. Sprendimo *Brasserie du pêcheur ir Factortame*, C-46/93 ir C-48/93, EU:C:1996:79, 51 punktas ir 2024 m. kovo 5 d. Sprendimo *Kočner / Europol*, C-755/21 P, EU:C:2024:202, 117 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

69 Iš šios jurisprudencijos taip pat matyti, kad jeigu viena iš šių sąlygų neįvykdyta, turi būti atmestas visas ieškinys ir nereikia nagrinėti kitų Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlygų, o Sąjungos teismas neprivalo nagrinėti šių sąlygų nustatyta tvarka (2023 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *United Parcel Service / Komisija*, C-297/22 P, EU:C:2023:1027, 61 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

70 Konkrečiai dėl sąlygos, susijusios su realia žala, pažymėtina, kad žala, kurią prašoma atlyginti, turi būti reali ir apibrėžta (šiuo klausimu žr. 2014 m. spalio 14 d. Sprendimo *Giordano / Komisija*, C-611/12 P, EU:C:2014:2282, 36 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

71 Antra, kalbant apie įrodinėjimo pareigą ir įrodymų rinkimą reglamentuojančias taisykles, susijusias su Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimu pagal SESV 340 straipsnio antrą pastraipą, pažymėtina, kad šalis, kuri teigia, kad Sąjunga yra atsakinga, iš principo turi įtikinamai įrodyti, kad įvykdytos šios atsakomybės atsiradimo sąlygos. Todėl ši šalis visų pirma privalo pateikti tokius įrodymus, patvirtinančius jos nurodomos žalos buvimą ir apimtį (šiuo klausimu žr. 2024 m. gruodžio 12 d. Sprendimo *Nemea Bank / ECB ir kt.*, C-181/22 P, EU:C:2024:1020, 60 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją). Šiuo tikslu minėta šalis gali remtis bet kokios rūšies įrodymais, nes Sąjungos teisėje galioja laisvo įrodymų rinkimo principas (šiuo klausimu žr. 2024 m. gruodžio 12 d. Sprendimo *DD / FRA*, C-130/22 P, EU:C:2024:1018, 92 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

72 Vis dėlto įgyvendindamas pagal SESV 268 straipsnį, siejamą su SESV 256 straipsnio 1 dalimi, Bendrajam Teismui suteiktą jurisdikciją kaip pirmajai instancijai nagrinėti ginčus dėl žalos atlyginimo pagal SESV 340 straipsnio antrą ir trečią pastraipas ir Teisingumo Teismui nagrinėti šiuos ginčus apeliacine tvarka Sąjungos teismas turi užtikrinti veiksmingą privačių asmenų teisminę gynybą.

73 SESV 268 straipsnyje numatytas ieškinys dėl žalos atlyginimo turi būti vertinamas atsižvelgiant į visą Sutartyse įtvirtintą privačių asmenų teisminės gynybos sistemą ir padeda užtikrinti šios apsaugos veiksmingumą (2020 m. spalio 6 d. Sprendimo *Bank Refah Kargaran / Taryba*, C-134/19 P, EU:C:2020:793, 34 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

74 Šiuo klausimu reikia priminti, kad iš ESS 2 straipsnio matyti, jog Sąjunga grindžiama, be kita ko, lygybės ir teisinės valstybės vertybėmis. Pats veiksmingos teisminės kontrolės egzistavimas, skirtas Sąjungos teisės nuostatų laikymuisi užtikrinti, neatsiejamas nuo tokios teisinės valstybės egzistavimo (2020 m. birželio 25 d. Sprendimo *CSUE / KF*, C-14/19 P, EU:C:2020:492, 58 punktas ir jame nurodytą jurisprudencija).

75 Be to, Chartijos 47 straipsnio, kuris dar kartą patvirtina veiksmingos teisminės gynybos principą, pirmoje pastraipoje nustatyta, kad kiekvienas asmuo, kurio teisės ir laisvės, garantuojamos Sąjungos teisės, yra pažeistos, turi teisę į veiksmingą jų gynybą teisme šiame straipsnyje nustatytomis sąlygomis (2020 m. spalio 6 d. Sprendimo *Bank Refah Kargaran / Taryba*, C-134/19 P, EU:C:2020:793, 36 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

76 Reikia dar priminti, kad, kaip matyti iš 1988 m. spalio 24 d. Tarybos sprendimo 88/591/EAPB, EEB, Euratomas dėl Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismo įsteigimo (OL L 319, 1988, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 1 t., p. 200) preambulės, Bendrasis Teismas buvo įsteigtas siekiant išlaikyti teisminės kontrolės kokybę ir veiksmingumą Bendrijos, dabar – Sąjungos, teisinėje sistemoje. Šioje preambulėje šiuo klausimu patikslinama, kad Bendrajam Teismui jurisdikcijos nagrinėti ieškinius kaip pirmajai instancijai, kai reikia atidžiai išnagrinėti sudėtingas faktines aplinkybes, suteikimas, taip sukuriant dviejų instancijų teismus, gali pagerinti teisės subjektų teisminę apsaugą.

77 Todėl tai, kad Bendrasis Teismas taiko taisykles, susijusias su įrodinėjimo pareiga ir įrodymų rinkimu, negali pakenkti pagal Sąjungos teisę privatiems asmenims suteiktų teisių teisminės gynybos veiksmingumui. Dėl tokio taikymo šaliai, be kita ko, negali būti nustatyta pernelyg didelė ar net neįmanoma įvykdyti įrodinėjimo pareiga (*probatio diabolica*), taip pat negali būti paneigtas šalių procesinio lygiateisiškumo principas, kuris, kaip yra nusprendęs Teisingumo Teismas, reiškia pareigą kiekvienai šaliai suteikti pagrįstą galimybę pateikti savo poziciją tokiomis sąlygomis, dėl kurių ji neatsidurtų aiškiai mažiau palankioje padėtyje nei jos priešininkas (2022 m. lapkričio 17 d. Sprendimo *Harman International Industries*, C-175/21, EU:C:2022:895, 62 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

78 Taigi taikydamas šias taisykles Bendrasis Teismas turi užtikrinti visišką Chartijos 47 straipsnyje garantuojamos teisės į veiksmingą teisinę gynybą paisymą, atsižvelgdamas į konkrečias jo nagrinėjamos bylos aplinkybes. Jeigu, atsižvelgiant į šias aplinkybes, paaiškėja, kad dėl minėtų taisyklių taikymo bylos šaliai tenka pernelyg didelė ar net neįmanoma įvykdyti įrodinėjimo pareiga, būtina koreguoti tas taisykles.

79 Trečia, reikia priminti, kad Bendrajam Teismui buvo suteikti įgaliojimai parengti ir nagrinėti jam perduotas bylas. Iš tiesų pagal Procedūros reglamento 88 ir 89 straipsnius Bendrasis Teismas gali imtis proceso organizavimo priemonių, skirtų užtikrinti, kad bylos būtų parengtos nagrinėti, procesas vyktų ir ginčai būtų išspręsti geriausiomis sąlygomis. Kaip matyti iš Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 24 straipsnio, taikomo Bendrajam Teismui pagal jo 53 straipsnį, aiškinamo atsižvelgiant į Bendrojo Teismo procedūros reglamento 89 straipsnį, Bendrasis Teismas gali imtis priemonių, be kita ko, prašyti šalių pateikti visus dokumentus ir visą, kaip jis mano, reikalingą informaciją. Pagal šio Procedūros reglamento 91 straipsnį Bendrajam Teismui leidžiama imtis pasirengimo nagrinėti bylą priemonių, kurios, be kita ko, apima asmeninį šalių atvykimą, prašymą šalims pateikti informacijos arba bet kokį su byla susijusį dokumentą. Be to, pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 26–30 straipsnius, kurie Bendrajam Teismui taikomi pagal jo 53 straipsnį, siejamus su Bendrojo Teismo procedūros reglamento 93–95 straipsniais, Bendrasis Teismas gali apklausti liudytojus, davusius priesaiką. Galiausiai pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 32 straipsnį, taikomą Bendrajam Teismui pagal jo 53 straipsnį, per teismo posėdį Bendrajam Teismui leidžiama išklausyti šalis ir liudytojus.

80 Nors, žinoma, būtent Bendrajam Teismui tenka nuspręsti, ar būtina pasinaudoti šiais įgaliojimais (šiuo klausimu žr. 2016 m. sausio 28 d. Sprendimo *Heli-Flight / EASA*, C-61/15 P, EU:C:2016:59, 94 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją), vis dėlto jam privalu tai daryti visiškai laikantis reikalavimų, kylančių iš Chartijos 47 straipsnio. Taigi, kai taikant įrodinėjimo pareigą ir įrodymų rinkimą reglamentuojančias taisykles išimties tvarka neįmanoma užtikrinti ieškovo veiksmingos teisminės gynybos, Bendrasis Teismas, siekdamas užtikrinti šią apsaugą, kuri teisinėje Sąjungoje yra esminė, turi naudotis tais pačiais įgaliojimais, kad papildytų savo nagrinėjamoje byloje turimą informaciją.

81 Vadinasi, Bendrasis Teismas negali apsiriboti ieškovų pateiktų teiginių atmetimu dėl nepakankamų įrodymų, kai nuo jo paties, visų pirma patenkinus šių šalių prašymą nurodyti taikyti pasirengimo nagrinėti bylą priemones, pavyzdžiui, pateikti dokumentus, priklauso galimybė pašalinti galimą neapibrėžtumą dėl šių teiginių tikslumo arba paaiškinti priežastis, dėl kurių toks dokumentas bet kuriuo atveju ir nepriklausomai nuo jo turinio negali būti reikšmingas ginčui išspręsti (šiuo klausimu žr. 1999 m. kovo 4 d. Sprendimo *Ufex ir kt. / Komisija*, C-119/97 P, EU:C:1999:116, 110 ir 111 punktus ir 2007 m. spalio 4 d. Nutarties *Olsen / Komisija*, C-320/05 P, EU:C:2007:573, 64 punktą).

82 Iš suformuotos Bendrojo Teismo jurisprudencijos matyti, kad taikydamas proceso organizavimo priemones jis išimtiniais atvejais įsitraukia į įrodymų paiešką ieškovo naudai, kai šiam tokių įrodymų iš tikrųjų reikia savo argumentams pagrįsti, ir susiduria su sunkumais juos gauti arba su atsisakymu suteikti prieigą prie jų (šiuo klausimu žr. 2002 m. rugsėjo 25 d. Bendrojo Teismo sprendimo *Ajour ir kt. / Komisija*, T-201/00 ir T-384/00, EU:T:2002:224, 75 punktą; 2013 m. spalio 16 d. Bendrojo Teismo sprendimo *TF1 / Komisija*, T-275/11, EU:T:2013:535, 116 punktą; 2014 m. gruodžio 11 d. Bendrojo Teismo sprendimo *van der Aat ir kt. / Komisija*, T-304/13 P, EU:T:2014:1055, 61 punktą, taip pat 2005 m. vasario 4 d. Bendrojo Teismo nutarties *Aguar Fernandez ir kt. / Komisija*, T-20/04, EU:T:2005:35, 36 punktą).

83 Kad Bendrasis Teismas nuspręstų įsikišti ieškant įrodymų, šalis, pateikianti tokį prašymą, vis dėlto turi pateikti bent minimalių įrodymų, patvirtinančių tokio įsikišimo reikalingumą bylos tikslais (žr. šiuo klausimu 2011 m. liepos 28 d. Sprendimo *Diputación Foral de Vizcaya ir kt. / Komisija*, C-474/09 P–C-476/09 P, EU:C:2011:522, 92 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

84 Nagrinėdamas apeliacinį skundą, kuriuo ginčijama tai, kaip Bendrasis Teismas taikė taisykles, susijusias su įrodinėjimo pareiga ir įrodymų rinkimu, Teisingumo Teismas turi patikrinti, ar Bendrasis Teismas įvykdė šio sprendimo 78 ir 80 punktuose nurodytas pareigas visiškai laikydamasis iš Chartijos 47 straipsnio kylančių reikalavimų.

85 Būtent atsižvelgiant į šias pirmines pastabas reikia išnagrinėti, ar nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas pažeidė pareigą pakoreguoti taisykles, susijusias su įrodinėjimo pareiga ir įrodymų rinkimu, kad būtų užtikrinta veiksminga teisminė gynyba.

– Dėl būtinybės koreguoti įrodinėjimo pareigą

86 Skundžiamos nutarties 39 punkte Bendrasis Teismas nusprendė, kad apelianto pateiktų įrodymų akivaizdžiai nepakanka, kad būtų galima įtikinamai įrodyti jo buvimą ir dalyvavimą tariamame 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. incidente.

87 Siekiant nustatyti, ar, kaip teigia apeliantas, ši išvada pagrįsta teisės klaida, nes Bendrasis Teismas neatsižvelgė į būtinybę pakoreguoti įrodinėjimo pareigą atsižvelgiant į konkrečias jo ieškinio aplinkybes dėl Sąjungos deliktinės atsakomybės už žalą, kurią jis tariamai patyrė dėl tariamų Reglamento 2019/1896 46 straipsnio 4 ir 5 dalių ir jo pagrindinių teisių, kylančių iš Chartijos 1, 2, 3, 4, 6, 18, 19 ir 21 straipsnių, pažeidimų per šį tariamą incidentą, reikia pažymėti, kad šiam ieškiniui būdingi toliau nurodyti ypatumai.

88 Pirma, minėtas tariamas incidentas pasireiškė asmenų, kurie, kaip antai ieškovas, pabėgo iš savo kilmės šalies, grąžinimu iš Sąjungos teritorijos jūra į trečiąją valstybę, nesuteikus galimybės šioje teritorijoje pateikti tarptautinės apsaugos prašymo. Tokiai priverstinio apgręžimo operacijai būdingas didelis asmenų, kuriems ji taikoma, pažeidžiamumas, taip pat tai, kad valdžios institucijos šių asmenų neidentifikuoja ir nesprendžia jų atvejų individualiai. Be to, minėti asmenys įvykio metu buvo tokioje padėtyje, kad jiems labai sunku surinkti įrodymų, kad būtų galima nustatyti tokius faktus, arba netgi visiškai neįmanoma to padaryti, ypač kai nacionalinės institucijos konfiskavo minėtų asmenų telefonus.

89 Antra, kaip matyti iš skundžiamos nutarties 10 punkto, 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. tariamo incidento metu toje geografinėje zonoje *Frontex* vykdė dvi operacijas, t. y. greitojo reagavimo operaciją prie Egėjo jūros sienų ir bendrą operaciją „Poseidon“.

90 Kaip matyti iš Reglamento 2019/1896 1 ir 4 straipsnių, *Frontex* yra Sąjungos agentūra, kuri kartu su šiame 4 straipsnyje nurodytomis nacionalinėmis valdžios institucijomis yra Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgos, atsakingos už Europos integruoto išorės sienų valdymo užtikrinimą, siekiant veiksmingai valdyti šias sienas visapusiškai gerbiant pagrindines teises ir padidinti Sąjungos grąžinimo politikos veiksmingumą.

91 Be kita ko, iš Reglamento 2019/1896 3 konstatuojamosios dalies matyti, kad šiuo tikslu *Frontex* buvo suteiktos išplėstos užduotys ir įgaliojimai Sąjungos išorės sienų kontrolės srityje, kurie, kaip nurodyta šio reglamento 24 konstatuojamojoje dalyje, turėtų atitikti sustiprintas pagrindinių teisių apsaugos priemones, didesnę šios agentūros atskaitomybę ir atsakomybę.

92 Pavyzdžiui, pagal Reglamento 2019/1896 5 straipsnio 3 dalį *Frontex* palengvina ir didina ES priemonių, susijusių su išorės sienų valdymu ir grąžinimu, taikymą. Šio reglamento 7 straipsnio 4 dalyje šiuo klausimu nurodyta, kad *Frontex* remia šių priemonių taikymą, stiprindama, vertindama ir koordinuodama valstybių narių veiksmus ir teikdama techninę ir

operatyvinę pagalbą įgyvendinant šias priemones. Be to, minėto reglamento 10 straipsnio 1 dalies a, b ir g punktuose numatyta, kad *Frontex* užduotis, be kita ko, yra stebėti migracijos srautus ir atlikti rizikos analizę visais integruoto sienų valdymo aspektais, taip pat stebėti valstybių narių operatyvinius poreikius vykdant grąžinimą, be kita ko, renkant operatyvinius duomenis, ir padėti valstybėms narėms tomis aplinkybėmis, kai prie išorės sienų reikia didesnės techninės ir operacinės pagalbos, koordinuojant ir organizuojant bendras operacijas, atsižvelgiant į tai, kad tam tikros situacijos gali būti susijusios su ekstremaliosiomis humanitarinėmis situacijomis ir gelbėjimu jūroje pagal Sąjungos ir tarptautinę teisės.

93 Be to, kaip nurodyta Reglamento 2019/1896 103 konstatuojamojoje dalyje, šiuo reglamentu gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi principų, pripažintų ESS 2 ir 6 straipsniuose bei Chartijoje. Minėto reglamento 5 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad *Frontex* prisideda prie Sąjungos pagrindinių teisių *acquis*, visų pirma Chartijos, taikymo prie išorės sienų, o to paties reglamento 10 straipsnio 1 dalies e punkte *Frontex* pavedama užduotis stebėti, ar vykdant visą savo veiklą prie išorės sienų ir vykdant grąžinimo operacijas laikomasi pagrindinių teisių.

94 Šiuo klausimu Reglamento 2019/1896 80 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyta, kad Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgos, vykdydamos savo užduotis pagal tą patį reglamentą, užtikrina pagrindinių teisių apsaugą, laikydamosi susijusios Sąjungos teisės, visų pirma Chartijos, ir susijusios tarptautinės teisės, įskaitant [1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašytą Konvenciją dėl pabėgėlių statuso (*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 189 t., p. 150, Nr. 2545, 1954 m.)], jos [1967 m. sausio 31 d. Niujorke priimtą Protokolą dėl pabėgėlių statuso], [1989 m. lapkričio 20 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos priimtą] Vaiko teisių konvenciją [(*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 1577 t., p. 3, Nr. 27531, 1990 m.)] ir įsipareigojimų, susijusių su galimybe gauti tarptautinę apsaugą, ypač su negrąžinimo principu. Konkrečiau kalbant, ji užtikrina, kad joks asmuo nebūtų išlaipinamas, nebūtų verčiamas atvykti, nebūtų palydimas arba kitu būdu perduodamas arba grąžinamas šalies valdžios institucijoms pažeidžiant negrąžinimo principą.

95 Be to, kiek tai susiję su technine ir operacine pagalba grąžinimo srityje, Reglamento 2019/1896 48 straipsnio 1 dalies a punkto i papunktyje, siejamame su šio reglamento 81 konstatuojamąja dalimi, nurodyta, kad ši pagalba turi būti teikiama visapusiškai gerbiant pagrindines teises ir apima trečiųjų šalių piliečių, kuriems taikomos grąžinimo procedūros, tapatybės nustatymą ir kitą valstybių narių prieš grąžinimą vykdomą veiklą.

96 Atsižvelgiant į *Frontex* užduotis, susijusias su stebėsena, operatyvinių duomenų rinkimu, pagalba valstybių narių institucijoms ir jos pareiga prisidėti prie Sąjungos pagrindinių teisių *acquis* taikymo prie Sąjungos išorės sienų, *Frontex* iš principo gali turėti informacijos, kuri yra svarbi siekiant įrodyti, kad buvo vykdomi priverstiniai apgręžimai.

97 Ši agentūra juo labiau gali turėti tokios informacijos apie geografinius rajonus, kuriuose ji dalyvauja konkrečioje operatyvinėje veikloje, kaip nagrinėjamu atveju šio sprendimo 89 punkte nurodyta skubi pasienio pagalba Egėjo jūroje ir bendra operacija „Poseidon“, kurios buvo vykdomos 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. tariamo incidento metu toje geografinėje teritorijoje.

98 Iš tiesų, kaip matyti iš Reglamento 2019/1896 36 straipsnio 2 dalies a, b ir e punktų, 37 straipsnio 1–3 dalių, 38 straipsnio 2 dalies ir 39 straipsnio 5 ir 8 dalių, *Frontex* vykdomasis direktorius turi įvertinti, patvirtinti ir koordinuoti tokią operatyvinę veiklą ir kartu su priimančiąja valstybe nare bei konsultuodamasis su dalyvaujančiomis valstybėmis narėmis parengti tos operatyvinės veiklos planą.

99 Pagal šio reglamento 38 straipsnio 3 dalies d, i ir l punktus veiklos planas yra privalomas tiek *Frontex*, tiek šioms valstybėms narėms, kiek tai susiję, be kita ko, su užduočių aprašu, ataskaitų teikimo ir vertinimo sistema ir bendrosiomis instrukcijomis, kuriomis siekiama užtikrinti, kad vykdant tokią operatyvinę veiklą būtų gerbiamos pagrindinės teisės.

100 Konkrečiai kalbant, *Frontex* privalo užtikrinti, kad operatyvinį įgyvendinimą vykdytų koordinavimo pareigūnai, kuriems pagal minėto reglamento 44 straipsnio 1 dalį ir 3 dalies b ir d punktus tenka užduotis stebėti, ar tinkamai įgyvendinamas veiklos planas, ir informuoti vykdomąjį direktorių, kai priimančiųjų valstybių narių būriams duoti nurodymai neatitinka veiklos plano, visų pirma kiek tai susiję su pagrindinių teisių apsauga.

101 Be to, pagal to paties reglamento 46 straipsnio 4 dalį *Frontex* vykdomasis direktorius sustabdo arba nutraukia šios agentūros veiklą, jei mano, kad daromi arba gali būti toliau daromi sunkūs pagrindinių teisių ar su jomis susijusių įsipareigojimų tarptautinės apsaugos srityje pažeidimai.

102 Pareiga prisidėti prie Sąjungos *acquis* pagrindinių teisių srityje taikymo prie Sąjungos išorės sienų, kylanti iš šio sprendimo pirmesniame ir 93–95 punktuose nurodytų nuostatų, taip pat įpareigoja *Frontex* rūpestingai bendradarbiauti visuose administraciniuose tyrimuose ar teismo procesuose, susijusiuose su įtariamais šių pagrindinių teisių pažeidimais prie Sąjungos išorės sienų.

103 Trečia, reikia pažymėti, kad ieškinys dėl deliktinės atsakomybės pagal SESV 268 straipsnį gali būti vienintelė teisių gynimo priemonė, pakankamai užtikrinanti *Frontex* teisminę gynybą Sąjungos teisme.

104 Atsižvelgiant į šias deliktinės atsakomybės ieškinio prieš Sąjungą dėl tariamų *Frontex* neteisėtų veiksmų, susijusių su priverstiniu apgręžimu į trečiąją šalį, kurio aukomis, kaip teigia apeliantas, tapo asmenys, ypatumus, iš šių asmenų negalima reikalauti pateikti įtikinamų įrodymų apie šios operacijos eigą ir jų dalyvavimą joje.

105 Iš tiesų, kaip iš esmės savo išvados 52 punkte pažymėjo generalinis advokatas, jeigu nebūtų pakoreguota minėtiems asmenims tenkanti įrodinėjimo pareiga, tai galėtų apsunkinti asmenims, nukentėjusiems nuo priverstinio apgręžimo operacijos, pareikšti ieškinį *Frontex* dėl tariamai neteisėtų šios agentūros veiksmų, suteikiant jai *de facto* imunitetą ir taip pažeidžiant veiksmingą šių nukentėjusių asmenų pagrindinių teisių, įtvirtintų, be kita ko, Chartijos 18, 19 ir 47 straipsniuose, apsaugą.

106 Taigi, kai asmenys teigia patyrę priverstinį apgręžimą, visiška pagarba Chartijos 47 straipsnyje garantuojamai teisei į veiksmingą teisinę gynybą reikalauja, kad šiems asmenims pakaktų pateikti operacijos, kurioje dalyvauja *Frontex*, vykdymo ir buvimo per ją *prima facie* įrodymų.

107 Ši išvada atitinka EŽTT jurisprudenciją.

108 Pagal Chartijos 52 straipsnio 3 dalį Teisingumo Teismas privalo atsižvelgti į EŽTK garantuojamas teises, atitinkančias Chartijoje įtvirtintas teises, kaip į minimalią apsaugą (šiuo klausimu žr. 2025 m. balandžio 3 d. Sprendimo *Alchaster II*, C-743/24, EU:C:2025:230, 24 punktą). Teisingumo Teismas, žinoma, turi užtikrinti, kad jo pateikiamu Chartijos 47 straipsnio, kurio pirma ir antra pastraipos atitinka EŽTK 6 straipsnio 1 dalį ir 13 straipsnį, išaiškinimu būtų užtikrintas ne mažesnis nei šiomis EŽTK nuostatomis užtikrinamas apsaugos lygis, kaip jas yra išaiškinęs Europos Žmogaus Teisių Teismas (šiuo klausimu žr. 2024 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *KS ir kt. / Taryba ir kt.*, C-29/22 P ir C-44/22 P, EU:C:2024:725, 77 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

109 Vis dėlto, kiek tai susiję su kolektyviniu migrantų išsiuntimu, EŽTT ne kartą yra nusprendęs, kad tuo atveju, kai pareiškėjo skundas yra susijęs su tuo, kad valstybės valdžios institucijos jo neidentifikavo ir neatsižvelgė į individualią situaciją, jam pakanka pateikti tik *prima facie* įrodymų, patvirtinančių jo pateiktą faktinių aplinkybių versiją. Tam pakanka, kad pareiškėjas pateiktų išsamų, konkretų ir neprieštaringą nagrinėjamų įvykių aprašymą (be kita ko, žr. 2020 m. vasario 13 d. EŽTT sprendimo *N. D. ir N. T. prieš Ispaniją*, CE:ECHR:2020:0213JUD000867515, 85 punktą; 2021 m. lapkričio 18 d. EŽTT sprendimo *M. H. ir kiti prieš Kroatiją*, CE:ECHR:2021:1118JUD001567018, 268 punktą ir 2025 m. sausio 7 d. EŽTT sprendimo *A. R. E. prieš Graikiją*, CE:ECHR:2025:0107JUD001578321, 214 punktą).

110 Darytina išvada, kad skundžiamos nutarties 39 punkte Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad reikia įvertinti, ar apeliantas pateikė įtikinamų savo buvimo ir dalyvavimo 2020 m. balandžio 28 d. ir 29 d. incidente įrodymų, o ne išnagrinėti, ar jis pateikė šio dalyvavimo *prima facie* įrodymų.

111 Dėl šios teisės klaidos skundžiamos nutarties 40–57 punktuose pateiktas Bendrojo Teismo vertinimas, susijęs su apelianto pateiktais įrodymais, neišvengiamai turėjo trūkumų, nes buvo atliktas taikant pernelyg aukštą įrodinėjimo standartą.

112 Nors šios teisės klaidos pakanka skundžiamai nutarčiai panaikinti, Teisingumo Teismas, siekdamas užtikrinti visišką iš Chartijos 47 straipsnio kylančių reikalavimų laikymąsi, remdamasis Bendrojo Teismo išvadomis turi įvertinti, ar apeliantas pateikė *prima facie* įrodymų dėl savo buvimo ir dalyvavimo tariamame 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. incidente.

– Dėl „prima facie“ įrodymų buvimo

113 Skundžiamos nutarties 37 punkte Bendrasis Teismas pažymėjo, kad siekdamas įrodyti savo buvimą ir dalyvavimą tariamame 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. incidente apeliantas remiasi, pirma, savo paties parodymais, antra, *Bellingcat* straipsniu ir, trečia, keturiomis nuotraukomis, kurios yra spalvoto ekrano kopijos, paimtos iš šiame straipsnyje esančių vaizdo įrašų.

114 Siekiant nustatyti, ar šie apelianto nurodyti ir pateikti įrodymai gali būti laikomi pakankamais, kad būtų galima pateikti pirminių jo buvimo ir dalyvavimo 2020 m. balandžio 28 d. ir 29 d. incidente įrodymų, visų pirma reikia pažymėti, kad, kaip skundžiamos nutarties 31 ir 32 punktuose teisingai priminė Bendrasis Teismas, laisvo įrodymų rinkimo principo pasekmė yra laisvo įrodymų vertinimo principas. Pagal šį principą vienintelis svarbus kriterijus vertinant teisėtai pateiktų įrodymų įrodomąją galią yra jų patikimumas (2018 m. rugsėjo 26 d. Sprendimo *Infineon Technologies / Komisija*, C-99/17 P, EU:C:2018:773, 65 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

115 Pirma, dėl apelianto rašytinių parodymų reikia priminti, kad vertinant jų įrodomąją galią būtina patikrinti šių parodymų patikimumą ir juose pateiktos informacijos tikėtiną pobūdį, visų pirma atsižvelgiant į minėtų parodymų parengimo aplinkybes ir jų adresatą, taip pat įvertinti, ar, sprendžiant iš jo turinio, jie atrodo nuoseklūs ir patikimi (pagal analogiją žr. 2019 m. birželio 12 d. Nutarties *OY / Komisija*, C-816/18 P, EU:C:2019:486, 4 punktą (generalinio advokato P. Pikamäe nuomonės 6 punktas)).

116 Konkrečiai kalbant, apelianto parodymų negalima atmesti kaip turinčių nedidelę įrodomąją galią, neatsižvelgiant į visus šioje byloje pateiktus įrodymus.

117 Darytina išvada, kad skundžiamos nutarties 33 ir 40 punktuose Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad apskritai paties apelianto parodymai turi tik nedidelę įrodomąją galią.

118 Kaip matyti iš šios nutarties 36 ir 37 punktuose padarytų išvadų, apeliantas savo rašytiniuose parodymuose, pridėtuose prie ieškinio, kuriuo pradėta byla Bendrajame Teisme, pateikė išsamų ir nuoseklų savo kelionės į Samo salą aprašymą, taip patvirtindamas, kad ji vyko 2020 m. balandžio mėn., ir priverstinio apgręžimo, kurį jis teigia patyręs po to, kai atvyko į šią salą, įrodymų.

119 Remdamasis šiomis išvadomis Bendrasis Teismas turėjo nuspręsti, kad apelianto rašytiniai parodymai buvo pakankamai išsamūs, konkretūs ir nuoseklūs, kad būtų laikomi *prima facie* įrodymu, jog 2020 m. balandžio mėn. apeliantas iš tikrųjų nukentėjo dėl priverstinio apgręžimo Samo saloje.

120 Skundžiamos nutarties 41 punkte pateiktas Bendrojo Teismo vertinimas, kad šiuose parodymuose yra keli pareiškimai, kurie nėra pakankamai tikslūs, kiek tai susiję su esminėmis faktinėmis aplinkybėmis, neleidžia daryti išvados, kad minėti parodymai nėra *prima facie* įrodymai.

121 Šiuo klausimu iš skundžiamos nutarties 41 punkto matyti, kad siekdamas pagrįsti šį vertinimą Bendrasis Teismas nurodė, pirma, kad apeliantas, atsakydamas į klausimą, ar prisimena kelionės į Europą datą, apeliantas tvirtino, jog iš tikrųjų jos neprisimena šios datos, bet manė, kad tai buvo balandžio mėn., ir, antra, kad per tariamą 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. incidentą jis pareiškė priklausęs 22 asmenų grupei, tačiau savo parodymuose nenurodė nė vieno iš jų ir nepateikė jokių šių asmenų parodymų.

122 Vien to, kad asmuo, kuris teigia patyręs priverstinį apgręžimą, neatsimena tikslios kelionės į Europą datos ir negali tiksliai nustatyti kitų dėl šios operacijos nukentėjusių asmenų ar net pateikti jų parodymų, akivaizdžiai nepakanka, kad būtų paneigta šio asmens parodymų įrodomoji galia siekiant nustatyti, ar tai yra *prima facie* įrodymai.

123 Iš tiesų, kaip matyti iš šio sprendimo 109 ir 115 punktų, šis įrodomoji galia priklauso tik nuo parodymuose pateikto pasakojimo išsamumo, konkretumo ir nuoseklumo, taip pat juose pateiktos informacijos patikimumo.

124 Antra, dėl *Bellingcat* straipsnio reikia pažymėti, kad, kaip matyti iš skundžiamos nutarties 50 ir 53–55 punktuose pateiktų išvadų, jame nurodyta, kad 2020 m. balandžio 28 d. asmenų grupė jūra atvyko į Samo salą, kad Graikijos valdžios institucijos įvykdė šių asmenų priverstinį apgręžimą išsiuntusios juos į jūrą nemotoriniu laivu ir kad kitą dieną juos atviroje jūroje paėmė Turkijos pakrančių apsauga. Taigi šio straipsnio turinys atitinka ieškovo parodymus.

125 Šios išvados nepaneigia skundžiamos nutarties 55 punkte pateiktas Bendrojo Teismo vertinimas, pagal kurį iš esmės, pirma, šiame straipsnyje pateikti duomenys apie jame nurodytų faktinių aplinkybių datą ir vietą nėra pakankamai tikslūs ir, antra, šio straipsnio autorių išvadas pagrindžiančių šaltinių nebuvo galima patikrinti. Iš tiesų, nors šie vertinimai gali įrodyti, kad *Bellingcat* straipsnis negali būti laikomas įtikinamu tariamo 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. incidento įrodymu, jie negali panaikinti šio straipsnio įrodomosios galios, taigi ir užkirsti jam kelią būti laikomam patvirtinančiu *prima facie* įrodymus, t. y. ieškovo rašytinius parodymus.

126 Trečia, dėl keturių nuotraukų iš *Bellingcat* straipsnio Bendrasis Teismas skundžiamos nutarties 48 punkte nusprendė, kad apeliantas nėra nei lengvai identifikuojamas, nei aiškiai atpažįstamas, todėl šios nuotraukos neįrodo, kad jose esantis asmuo yra tas pats asmuo, kuris nurodytas apelianto pase. Net darant prielaidą, kad taip yra šiuo atveju, reikia konstatuoti, kad šie Bendrojo Teismo vertinimai neturi įtakos tam, kad apelianto rašytiniai parodymai, kuriuose išsamiai, konkrečiai ir nuosekliai aprašomas priverstinis apgręžimas, dėl kurio jis teigia nukentėjęs 2020 m. balandžio mėn., kai atvyko į Samo salą, ir kurį patvirtina *Bellingcat* straipsnis, yra *prima facie* įrodymai, kaip tai suprantama pagal šio sprendimo 106 punktą.

127 Be to, apelianto pateiktų *prima facie* įrodymų dėl jo buvimo ir dalyvavimo tariamame 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. incidente nepaneigia *Frontex* argumentai, išdėstyti skundžiamos nutarties 38 punkte, kad jai nebuvo pranešta apie jokį incidentą ir kad ji negavo jokios informacijos apie tai. Iš tiesų, atsižvelgiant į jos pareigą užtikrinti pagarbą pagrindinėms teisėms ir informaciją, kurią ši agentūra turėjo turėti, be kita ko, kiek tai susiję su skubia pasienio pagalba Egėjo jūroje ir bendra operacija „Poseidon“, ji negali, nepateikdama papildomų paaiškinimų, remtis tuo, kad apie šį incidentą nežinojo.

128 Taigi, atsižvelgiant į tai, kad apeliantas turėjo pateikti ne įtikinamų, o *prima facie* įrodymų dėl savo buvimo ir dalyvavimo tariamame 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. incidente, reikia konstatuoti, kad apelianto pateiktų ir nurodytų įrodymų, sudarančių nuoseklų įrodymų rinkinį, pakako tam, kad būtų laikoma, jog buvo pateikta tokių *prima facie* įrodymų.

– Dėl Bendrojo Teismo pareigos tęsti procesą ir ištirti bylą

129 Iš to, kas konstatuota šio sprendimo 110 ir 128 punktuose, matyti, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai skundžiamos nutarties 13, 14, 61 ir 62 punktuose nusprendė, kad, apeliantui neįrodžius realios žalos, jo ieškinys pagal Bendrojo Teismo procedūros reglamento 126 straipsnį turi būti atmestas kaip akivaizdžiai teisiškai nepagrįstas, nesant reikalo tęsti proceso.

130 Pirma, neatsižvelgęs į apelianto pateiktų įrodymų įrodomąją galią, Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad tai, jog apeliantas neįrodė savo patirtos realios žalos, pateisina jo ieškinio dėl deliktinės atsakomybės atmetimą kaip akivaizdžiai teisiškai nepagrįsto pagal šį 126 straipsnį.

131 Kita vertus, atsižvelgiant, pirma, į šio sprendimo 88–103 punktuose nurodytas ginčo ypatybes ir, antra, į tai, kad apeliantas, pateikdamas rašytinius parodymus ir *Bellingcat* straipsnį, pateikė priverstinio apgręžimo, kurį jis teigia patyręs, *prima facie* įrodymų, Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, nes netęsė proceso, kad išnagrinėtų jame bylą prieš priimdamas dėl jos sprendimą.

132 Kai ieškovas pateikia *prima facie* įrodymų, kad nukentėjo dėl priverstinio apgręžimo, ir kaltina *Frontex* dėl to, kad ji dalyvavo jį vykdant, Bendrasis Teismas turi tęsti procesą ir ištirti jo nagrinėjamą bylą, kad, remdamasis visais turimais duomenimis, įvertintų šio įvykio teisingumą. Jeigu Bendrasis Teismas prieitų prie išvados, kad šis *prima facie* įrodymai nebuvo paneigti per ieškovo apklausą arba kitų bylos šalių raštuose pateiktais įrodymais ir argumentais, arba kitais įrodymais, gautais nagrinėjant bylą, ši aplinkybė turi būti laikoma įrodyta.

133 Konkrečiai kalbant, atsižvelgiant į informaciją, kurią *Frontex* turėjo turėti, kad galėtų vykdyti savo užduotis ir įgaliojimus, taip pat į jos pareigą užtikrinti pagrindinių teisių paisymą teikiant skubią pasienio pagalbą Egėjo jūroje ir vykdant bendrą operaciją „Poseidon“, Bendrasis Teismas nagrinėjamu atveju turėjo imtis proceso organizavimo arba pasirengimo nagrinėti bylą

priemonių, kad iš šios agentūros gautų visą turimą reikšmingą informaciją ir galėtų išsiaiškinti tariamo 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. incidento aplinkybes. Šis tyrimas buvo būtinas tam, kad, atsižvelgiant į pakoreguotą apelianto įrodinėjimo pareigą dėl to, kas konstatuota šio sprendimo 106 punkte, Bendrasis Teismas iš tikrųjų galėtų turėti pakankamai informacijos, kad galėtų įvertinti apelianto ieškinio pagrįstumą ir užtikrinti veiksmingą teisminę jo teisių gynybą.

134 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad vykstant procesui Bendrajame Teisme ieškovas pateikė kelis prašymus imtis tokių priemonių.

135 Pirma, 2022 m. kovo 10 d. ieškovas paprašė Bendrojo Teismo taikyti proceso organizavimo arba pasirengimo nagrinėti bylą priemones ir paprašyti *Frontex* leisti jam susipažinti su toliau nurodytais dokumentais.

136 Visų pirma jis prašė leisti susipažinti su pagrindinėmis veiklos plano dalimis, visais jo priedais, taip pat su veiklos plano vadovu dėl skubios pasienio pagalbos Egėjo jūroje 2020 m.

137 Tada jis paprašė pateikti visą korespondenciją, įskaitant raštus, elektroninius laiškus ir visus pridėtus dokumentus, įskaitant vertinimus, aprašus, informacinius ir kitus pranešimus, ataskaitas, analizes, atsakovės ir Graikijos valdžios institucijų keitimąsi informacija rengiantis skubiai pasienio intervencijai Egėjo jūroje 2020 m., bet tuo neapsiribojant, įskaitant visus dokumentus, kuriais pasikeista ir kuriuose aprašyta nagrinėjamos operacijos padėtis ir tikslai, kaip tai suprantama pagal Reglamento 2019/1896 39 straipsnį.

138 Galiausiai jis paprašė pateikti visą *Frontex* vykdomojo direktoriaus ir Graikijos Migracijos ministerijos, *Frontex* pagrindinių teisių tarnybos ir bet kurio kito asmens susirašinėjimą, įskaitant elektroninius laiškus, pranešimus, raštus ir visus prie jų pridėtus dokumentus, kiek tai susiję su 2020 m. balandžio 18 ir 19 d., t. y. likus dešimčiai dienų iki tariamo 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. incidento, vykdytomis ir dokumentuose įformintomis grąžinimo operacijomis.

139 Antra, 2022 m. kovo 10 d. prašyme apeliantas taip pat paprašė Bendrojo Teismo surengti teismo posėdį, kad jis galėtų žodžiu liudyti apie grąžinimo Egėjo jūroje operaciją, dėl kurios nukentėjo, ir apie dėl to patirtą neturtinę žalą.

140 Trečia, 2022 m. balandžio 29 d. apeliantas prašė Bendrojo Teismo taikyti proceso organizavimo priemonę ir pareikalauti *Frontex* pateikti visą OLAF ataskaitą, įskaitant jos priedus.

141 Ketvirta, 2022 m. gegužės 18 d. apeliantas prašė Bendrojo Teismo taikyti proceso organizavimo priemonę ir įpareigoti *Frontex* pateikti JORA ataskaitas dėl 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. įvykusių incidentų.

142 Be to, pagal šio sprendimo 83 punkte primintą jurisprudenciją kiekviename savo prašyme taikyti proceso organizavimo ar pasirengimo nagrinėti bylą priemones apeliantas pateikė minimalią informaciją, patvirtinančią šių priemonių naudingumą procesui.

143 Iš tiesų, kiek tai susiję su prašymu pateikti visą OLAF ataskaitą, apeliantas teigė, kad šioje ataskaitoje, kuri dar nebuvo paskelbta tuo metu, kai jis pareiškė ieškinį Bendrajame Teisme, be kita ko, buvo užfiksuota grąžinimo į Egėjo jūrą operacija, vykdyta 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. Be to, ši ataskaita patvirtina ieškovo Bendrajame Teisme pareikštus teiginius, kad, pirma, *Frontex* valdyba buvo informuota apie šios agentūros priemonių ir darbuotojų dalyvavimą neteisėtose grąžinimo operacijose ir, antra, informacija ir įrodymai, susiję su šiais neteisėtais veiksmais ir neveikimu,

buvo nuslėpti ir iškraipyti, be kita ko, neleidžiant *Frontex* naudotis prerogatyvomis pagal Reglamento 2019/1896 46 straipsnio 4 ir 5 dalis. Be to, ši ataskaita leidžia nustatyti, kad 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. nebuvo pranešta apie grąžinimo operaciją ne dėl to, kad itin moderniai įrengtas *Frontex* stebėjimo orlaivis, skridęs virš teritorijos, kurioje atstumai jūroje yra labai trumpi, jos nebūtų aptikęs; tai buvo susiję su *Frontex* viduje egzistuojančia organizacine kultūra, pagal kurią buvo laikoma tinkama „užmerkti akis“ į migrantų pagrindinių teisių pažeidimus.

144 Grįsdamas savo prašymą pateikti JORA ataskaitas apeliantas teigė, kad po 2022 m. balandžio 28 d. paskelbto tiriamosios žurnalistikos tinklo žurnalistų atlikto tyrimo jam pavyko gauti įrodymų, patvirtinančių, kad 2020 m. balandžio 28 d. ir 29 d. *Frontex* operacijų teritorijoje buvo atliktos trys atskiros operacijos ir kad jos visos buvo patalpintos informacijos apie bendras operacijas perdavimo programos duomenų bazėje (Joint Operations Reporting Application), kuri *Frontex* serveryje buvo laikoma „išvykimo prevencijos“ operacijomis.

145 Dėl 2022 m. kovo 10 d. suformuluotų prašymų pateikti dokumentus apeliantas iš esmės nusprendė, kad jie būtini tam, kad Bendrasis Teismas galėtų nustatyti, ar dėl veiksmų ir neveikimo, kuriais kaltinama *Frontex*, gali atsirasti jos deliktinė atsakomybė, kaip jis nurodė pirmojoje instancijoje pareikštame ieškinyje.

146 Atsižvelgiant į apelianto prašymus taikyti proceso organizavimo ir pasirengimo nagrinėti bylą priemones ir į jo pateiktą informaciją, siekiant patvirtinti šių priemonių naudingumą, reikia priminti, kad, nors Bendrasis Teismas, atsižvelgdamas į savo Procedūros reglamento 90 straipsnio 1 dalį, 92 straipsnio 1 dalį ir 106 straipsnį, turi nuspręsti dėl tokių priemonių naudingumo sprendimui jo nagrinėjamoje byloje priimti, vis dėlto Teisingumo Teismas turi patikrinti, ar Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai atmetė šiuos prašymus (šiuo klausimu žr. 2011 m. liepos 28 d. Sprendimo *Diputación Foral de Vizcaya ir kt. / Komisija*, C-474/09 P–C-476/09 P, EU:C:2011:522, 93 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

147 Konkrečiai kalbant, kaip matyti iš šio sprendimo 80 ir 84 punktų, nagrinėdamas apeliacinį skundą, kuriuo ginčijamas Bendrojo Teismo atliktas taisyklių, susijusių su įrodinėjimo pareiga ir įrodymų rinkimu, taikymas, Teisingumo Teismas turi patikrinti, ar šia diskrecija jis pasinaudojo visiškai laikydamasis iš Chartijos 47 straipsnio kylančių reikalavimų.

148 Reikia konstatuoti: kadangi apeliantas pateikė *prima facie* įrodymų, kad jis dalyvavo priverstinio apgręžimo operacijose, o *Frontex* savanoriškai nebendradarbiavo, jis patenka į išimtinius atvejus, primintus šio sprendimo 81 ir 82 punktuose nurodytoje jurisprudencijoje, kurie pateisina Bendrojo Teismo įsitraukimą – priimant proceso organizavimo ir pasirengimo nagrinėti bylą priemones, kaip siūlė apeliantas, – į *Frontex* turimų su šiuo priverstiniu apgręžimu susijusių įrodymų paiešką.

149 Šiuo klausimu visų pirma reikia pabrėžti, kad OLAF ataskaitos, kurią iš dalies atskleidė įvairios žiniasklaidos priemonės ir kuri buvo pridėta prie apelianto apeliacinio skundo, 2.2.1 punkto c papunktyje aiškiai daroma nuoroda į 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. vykdytas kolektyvinio išsiuntimo operacijas, nuo kurių apeliantas teigia nukentėjęs, ir nurodyta, kad du *Frontex* daliniai (*risk analysis unit* (arba RAU) ir *vulnerability assessment unit* (arba VAU)) patvirtino tam tikrų „open source“ ataskaitų, įskaitant *Bellingcat* straipsnį, patikimumą.

150 Taigi Bendrasis Teismas, nepadarydamas teisės klaidos, negalėjo atmesti apelianto prašymų taikyti proceso organizavimo ar pasirengimo nagrinėti bylą priemones dėl skundžiamos nutarties 60 punkte nurodytų priežasčių, t. y. kad jis visiškai neprivalėjo imtis papildomos ginčijamų faktinių aplinkybių įrodymų rinkimo priemonės, net jei atlikęs analizę jis priėjo prie išvados, kad nė vienas iš byloje esančių įrodymų neatrodo įtikinamas.

151 Be to, dėl apelianto prašymo surengti teismo posėdį tam, kad jis galėtų duoti parodymus žodžiu Bendrajame Teisme, reikia pažymėti, kad skundžiamos nutarties 58 punkte tas teismas padarė teisės klaidą, kai atmetė šį prašymą motyvuodamas tuo, kad, atsižvelgiant į išvadą, jog apelianto pateikti įrodymai akivaizdžiai negalėjo patvirtinti nurodytą žalą lėmusių faktinių aplinkybių, ir į tai, kad apskritai apelianto parodymai turi tik nedidelę įrodomąją galią, jo apklausa neleistų įvykdyti jam tenkančios pareigos įrodyti faktines aplinkybes, dėl kurių atsirado nurodyta žala, juo labiau kad jis jau buvo pateikęs rašytinius parodymus.

152 Iš tiesų, kaip pažymėta šio sprendimo 116 ir 117 punktuose, Bendrasis Teismas negalėjo *a priori* nuspręsti, kad paties apelianto parodymai paprastai turi tik nedidelę įrodomąją galią. Be to, dėl šio sprendimo 113–128 punktuose nurodytų motyvų apelianto rašytiniai parodymai, patvirtinti *Bellingcat* straipsniu ir kartu sudarantys nuoseklių įrodymų visumą, yra *prima facie* įrodymai, kad jis dalyvavo tariame 2020 m. balandžio 28 ir 29 d. incidente, todėl jo apklausa galėjo leisti Bendrajam Teismui gauti paaiškinimų dėl apelianto rašytiniuose parodymuose nurodytų faktinių aplinkybių ir visapusiškai įvertinti šių parodymų patikimumą.

153 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, reikia pritarti vieninteliam apeliacinio skundo pagrindui, ir todėl panaikinti skundžiamą nutartį.

Dėl bylos grąžinimo Bendrajam Teismui

154 Pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 61 straipsnio pirmą pastraipą, kai Bendrojo Teismo sprendimas yra panaikinamas, Teisingumo Teismas pats gali priimti galutinį sprendimą, jeigu toje bylos stadijoje tai galima daryti.

155 Nagrinėjamu atveju taip nėra. Iš tiesų, kadangi Bendrasis Teismas tinkamai neišnagrinėjo ginčo, kad nustatytų, ar įvykdytos *Frontex* deliktinės atsakomybės sąlygos, šioje bylos stadijoje negalima priimti sprendimo. Todėl bylą reikia grąžinti Bendrajam Teismui, kad šis priimtų sprendimą dėl apelianto ieškinio.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

156 Kadangi byla grąžinama Bendrajam Teismui, reikia atidėti bylinėjimosi išlaidų klausimo nagrinėjimą.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

1. **Panaikinti 2023 m. gruodžio 13 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimą *Hamoudi / Komisija* (T-136/22, EU:T:2023:821).**

2. **Grąžinti bylą Europos Sąjungos Bendrajam Teismui.**

3. **Atidėti klausimo dėl bylinėjimosi išlaidų nagrinėjimą.**

Parašai.